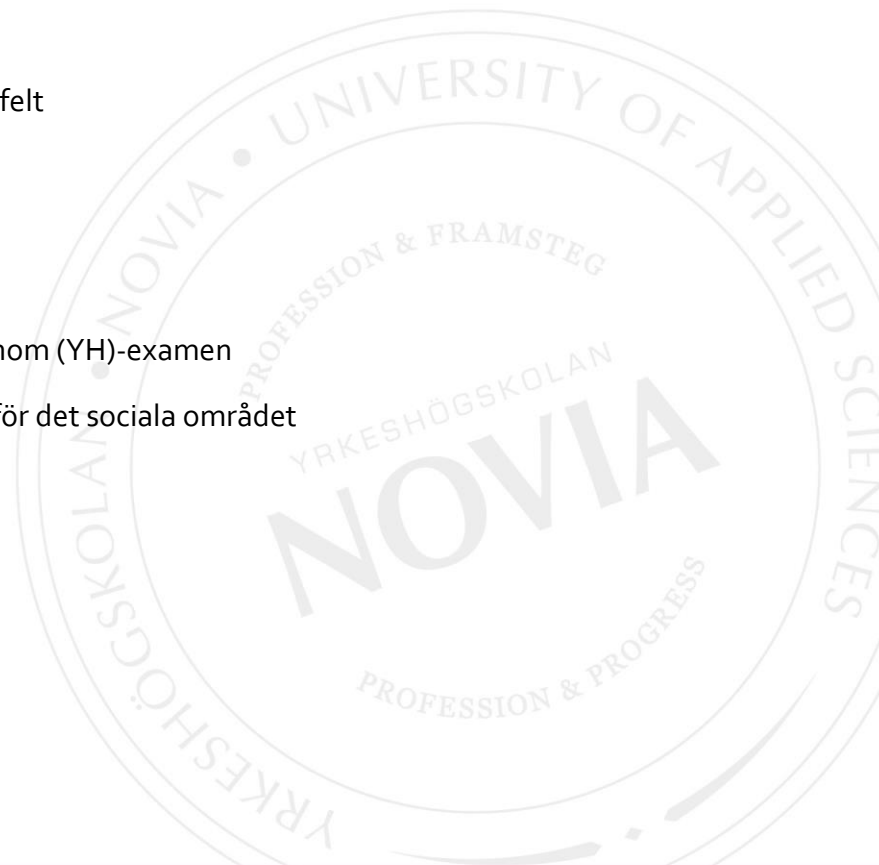

”Jag tror nog att de flesta daghem gör det bästa de kan med de resurser de får.”

En kvalitativ studie om föräldrars åsikter om dagvårdens stödåtgärder för barn i behov av särskilt stöd.

Janina Enkvist & Kia Svenfelt

Examensarbete för socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Vasa 2018

EXAMENSARBETE

Författare: Janina Enkvist & Kia Svenfelt
Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Småbarnspedagogik & Familjearbete
Handledare: Carita Blomström & Ralf Lillbacka

Titel: "Jag tror nog att de flesta daghem gör det bästa de kan med de resurser de får." – En kvalitativ studie om föräldrars åsikter om dagvårdens stödåtgärder för barn i behov av särskilt stöd.

Datum 31.05.2018

Sidantal 51

Bilagor 3

Abstrakt

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur föräldrar till barn i behov av särskilt stöd upplever de stödåtgärder dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd. De centrala frågeställningarna i detta arbete är vilka olika stödåtgärder dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd, vad föräldrar till barn i behov av särskilt stöd anser om dagvårdens stödåtgärder och vad delaktighet innebär i praktiken.

Teoridelen behandlar teman som barnets och föräldrarnas delaktighet, integration och inklusion samt stödåtgärder. Teoridelen innehåller också lagar och konventioner som är relevanta i arbetet med barn i behov av särskilt stöd.

Undersökningen genomfördes som en kvalitativ studie i form av intervjuer. Vi har intervjuat två föräldrar till barn i behov av särskilt stöd samt en specialbarntädgårdslärare. Specialbarntädgårdsläraren fungerar som en informant och bidrar med sin expertkunskap och sina erfarenheter om föräldrars syn på stödåtgärderna.

Resultatet från undersökningen visar att föräldrar kan ha väldigt olika åsikter angående dagvårdens stödåtgärder beroende på vilka erfarenheter de har. I undersökningen framkommer föräldrarnas subjektiva åsikter om dagvårdens stödåtgärder.

Språk: Svenska

integration, delaktighet.

Nyckelord: Småbarnspedagogik, stödåtgärder, dagvård,

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä:	Janina Enkvist & Kia Svenfelt
Koulutus ja paikkakunta:	Sosiaalinen ala, Vaasa
Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot:	Varhaiskasvatus & Perhetyö
Ohjaaja(t):	Carita Blomström & Ralf Lillbacka

Nimike: "Uskon että useimmat päiväkodit tekevät parhaansa saamallaan resursseilla." – Laadullinen tutkimus vanhempien mielipiteistä, koskien päivähoidon tukitoimia erityistukea tarvitseville lapsille.

Päivämäärä 31.05.2018 Sivumäärä 51 Liitteet 3

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia miten erityistukea tarvitsevien lasten vanhemmat kokevat ja suhtautuvat tukeen, jonka päivähoito tarjoaa. Työn keskeisimmät kysymykset ovat mitä tukitoimia päivähoito tarjoaa lapsille, jotka ovat erityistuen tarpeessa, mitkä ovat vanhempien mielipiteet koskien tukitoimia ja mitä osallisuus käytännössä merkitsee.

Teoriaosuus käsittelee aiheita kuten, lapsen ja vanhemman osallisuus, integrointi ja tukitoimet. Teoriaosuus sisältää myös lakeja ja sopimuksia, jotka ovat oleellisia työssä erityistukea tarvitsevien lasten parissa.

Tutkimus suoritettiin laadullisilla haastatteluilla. Olemme haastatelleet kahta erityistukea tarvitsevien lasten vanhempaa ja erityislastentarhanopettajaa. Erityislastentarhanopettaja toimi asiantuntijana ja avusti jakaen omia kokemuksiaan vanhempien näkemyksistä koskien tukitoimia.

Tutkimustuloksista ilmeni, että vanhemmilla voi olla hyvin vaihtelevia mielipiteitä päivähoidon tukitoimista riippuen omista kokemuksistaan. Tutkimuksessa tulee esille vanhempien subjektiiviset näkemykset ja mielipiteet päivähoidon tukitoimista.

Kieli: Ruotsi Avainsanat: Varhaiskasvatus, tukitoimet, päivähoito, integrointi, osallisuus

BACHELOR'S THESIS

Author: Janina Enkvist & Kia Svenfelt
Degree Programme: Social services, Vaasa
Specialization: Pre-school pedagogy & Family work
Supervisor(s): Carita Blomström & Ralf Lillbacka

Title: "I think every kindergarten do the best they can with the resources they get." - A qualitative study that examines parent's opinions of the special support kindergartens provide children with special needs.

Date 31.05.2018 Number of pages 51 Appendices 3

Abstract

The aim of this thesis is to examine how parents, who have a child with special needs, experience the special support that kindergartens provide children with special needs. The central question formulations in this thesis are, what different kinds of support kindergartens provides children with special needs, what parents think of the different kinds of support in kindergartens and what complicity or participation means in practical work.

The theory discusses topics such as the child's and the parent's participation in daycare, integration and inclusion and different kinds of support. The theory part contains laws and conventions that are relevant for the work with children with special needs.

The study was made as a qualitative study and to examine the question formulations interviews was used. We interviewed two different parents who had a child with special needs. We also interviewed one special pedagogue. The special pedagogue functioned as an informant and contributed with the expertise and experience of how parents respond to the different kinds of support.

The result from the study shows, that parents can have very different opinions regarding the different kinds of support kindergartens provide children with special needs. This depends on their earlier experiences. This study reveals parent's subjective opinions to the different kinds of support.

Language: Swedish Key words: pre – school pedagogy, special support, day care, integration, complicity

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	2
2	Definition av begrepp	3
2.1	Småbarnspedagogik.....	3
2.2	Familj.....	4
2.3	Barn i behov av särskilt stöd.....	5
2.4	Specialpedagogik.....	7
2.5	Delaktighet.....	7
2.6	Integration och Inklusion.....	8
3	Lagar och konventioner	9
3.1	Finlands grundlag.....	9
3.2	Socialvårdslagen	10
3.3	Lag om småbarnspedagogik.....	10
3.4	FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.	11
3.5	FN:s barnkonvention	12
4	Grunderna för planen för småbarnspedagogik	13
4.1	Värdegrund.....	14
4.2	Lokal plan	15
4.3	Individuell Plan	15
4.4	Stöd för barnets utveckling och lärande	17
5	Delaktighet.....	17
5.1	Barnets delaktighet	18
5.2	Föräldrarnas delaktighet.....	20
6	Integration och Inklusion.....	23
7	Stödåtgärder.....	24
8	Sammanfattning av teoridel.....	28
9	Metod och tillvägagångssätt.....	31
9.1	Val av metod.....	31
9.2	Respondenter.....	32
9.3	Tillvägagångssätt.....	33
9.1	Analysmetod.....	35
10	Resultatredovisning.....	35
10.1	Kartläggning av barnets behov av stöd	35
10.2	Stödåtgärder	36
10.3	Föräldrarnas delaktighet	39
10.4	Barnets delaktighet	41

10.5	Barnets individuella plan.....	42
10.6	Integration	43
10.7	Bemötande.....	46
10.8	Övriga kommentarer	47
11	Slutdiskussion och kritisk granskning.....	48
	Källförteckning	53

Bilagor

1 Inledning

Temat för detta examensarbete är dagvårdens stödåtgärder för barn i behov av särskilt stöd. På grund av våra olika profileringsval, familjearbete och småbarnspedagogik, har vi i vårt arbete kombinerat dessa genom att välja ett tema som rör både målgruppen föräldrar och barn. Vi har gjort en kvalitativ undersökning där respondenterna är två föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. Vi vill ta reda på föräldrarnas åsikter om dagvårdens stödåtgärder för barn i behov av särskilt stöd. I undersökningen har även en specialbarntädgårdslärare intervjuats. Specialbarntädgårdsläraren fungerar som informant i vår undersökning och bidrar med sina erfarenheter och sin expertis.

Vi valde detta tema eftersom vi båda har erfarenhet av personer i behov av särskilt stöd och för att vi är intresserade av ämnet. Våra personliga mål med examensarbetet är att få mera kunskap om barn i behov av särskilt stöd och hur man kan bemöta och stöda dem och deras föräldrar inom småbarnspedagogiken. Vi kan även tänka oss ett framtida yrke med barn i behov av särskilt stöd och tror därför att vi själva kommer att lära oss och ha nytta av vårt examensarbete.

Undervisnings- och kulturministeriet fastställer varje barns rätt till småbarnspedagogik som omfattar åtminstone 20 timmar per vecka. Varje barn har rätt till heldagsvård vid behov. Barnets utveckling, behov av stöd, familjesituation samt barnets bästa skall tas i beaktande när man gör beslut gällande heldagsvård. Det är dock barnets föräldrar som tar beslutet om barnet skall delta i småbarnspedagogiken. (Undervisnings- och kulturministeriet, u.å.).

År 2016 fanns det i Finland 209 225 barn i åldern ett till sex år inom den kommunala dagvården (Statistikcentralen u.å.). Det finns ingen tillgänglig statistik om hur många barn inom dagvården som får stöd, istället tog vi med statistik om stöd i grundskolan. Enligt statistikcentralen (u.å.) fick 16,4 procent av eleverna inom grundskolan intensifierat eller särskilt stöd under hösten 2016. Totalt fick 49 400 elever intensifierat stöd medan 41 000

elever fick särskilt stöd. Både antalet elever som fick intensifierat stöd och elever som fick särskilt stöd ökade från föregående år. De elever som fick intensifierat stöd ökade med 0,6 procent och de elever som fick särskilt stöd hade en ökning med 0,2 procentenheter.

Med dessa siffror vill vi visa hur stort antal barn som finns inom den kommunala dagvården och hur viktigt det därför är med dagvård av hög kvalitet. Vi vill även synliggöra hur stort behov av stöd det finns inom grundskolan. Vi anser det därför vara viktigt att upptäcka stödbehovet redan i dagvården och ge stöd i tidig ålder. Detta tas också upp senare i vårt examensarbete.

1.1 Syfte och frågeställningar

I vårt examensarbete undersöker vi föräldrars åsikter om det stöd som dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd eftersom vi anser det vara särskilt viktigt med rätt stöd till denna målgrupp. Vi tror att ifall stödet inte ges i tidig ålder så finns det en större risk för marginalisering och utanförskap. Syftet i detta examensarbete är att undersöka hur föräldrar till barn i behov av särskilt stöd upplever de stödåtgärder dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd.

Vi har byggt upp vårt examensarbete och våra intervjufrågor kring tre frågeställningar som vi anser vara centrala för arbetet. Frågeställningarna utgör grunden för undersökningen och styr fokuset med arbetet. Våra frågeställningar är följande.

Vilka stödåtgärder erbjuder dagvården barn i behov av särskilt stöd?

Vad anser föräldrar till barn i behov av särskilt stöd om de stödåtgärder som dagvården erbjuder?

Vad innebär delaktighet i praktiken?

I följande två stycken presenterar vi de avgränsningar vi gjort. I detta examensarbete ligger fokus inte på att utveckla eller skapa nya stödåtgärder utan endast att bekanta oss med de nuvarande stödåtgärderna och hur föräldrar till barn i behov av särskilt stöd upplever dem. Eftersom föräldrarna oftast är de familjemedlemmar som är mest involverade i barnets dagvård så kommer vi att intervjua dem. Vi har också valt att endast intervjua föräldrar till barn i behov av särskilt stöd som har valt att ha sitt barn på ett daghem, i en grupp med barn som inte är i behov av särskilt stöd.

Intervjuerna kommer att ske med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd som har sitt barn i dagvården nu under åren 2017 - 2018 eller under år 2016. Genom att avgränsa målgruppen till föräldrar som har sitt barn i dagvården under åren 2016 - 2018 kan vi få den mest exakta bilden av de stödåtgärder som ges inom dagvården och vad föräldrarna anser om dem.

2 Definition av begrepp

I vårt examensarbete har vi valt att definiera flera olika begrepp för att ge läsaren en större förståelse för innehållet i arbetet. Vi har även fördjupat oss i tre teman, dessa är delaktighet, integration och inklusion samt stödåtgärder eftersom de är de mest centrala teman i detta arbete.

2.1 Småbarnspedagogik

I detta examensarbete har vi fokuserat på barn i behov av särskilt stöd inom dagvården och därför definieras begreppet småbarnspedagogik. Småbarnspedagogik är målinriktad verksamhet som innefattar fostran, undervisning och vård för barn vid ett daghem eller i familjedagvård. Småbarnspedagogiken ordnas av kommunen eller privata serviceproducenter. Annan småbarnspedagogisk verksamhet kan vara klubb- och lekverksamhet som ordnas av kommunen, föreningar eller församlingar (Undervisnings-

och kulturministeriet, u.å.). Med daghem avser vi i vårt arbete en kommunal eller privatägd enhet som erbjuder småbarnspedagogik för barn i åldern 0 - 6 år.

2.2 Familj

Familjer kan se väldigt olika ut och för att belysa mångfalden inom olika familjer kommer vi nedan att beskriva olika familjesammansättningar.

Familjen anses vara den primära platsen för barnets utveckling och hemmet är den plats där barnet får sina första upplevelser om världen och om sin egen roll i samspelet med andra människor. Familjen är alltså väldigt viktig för ett barn och familjer kan också se väldigt olika ut. Alla familjer består idag inte av den vanliga kärnfamiljen, mamma, pappa, barn. Istället finns det flera andra familjesammansättningar där förändring och variation är två vanliga drag. Författaren skriver att det är viktigt att man förstår mångfalden av de olika familjesammansättningarna samt skillnaderna mellan och inom familjer. (Sandberg 2009, 240, 242 - 243).

Ordet familj är ett paraplybegrepp och det finns flera olika familjetyper beroende på vilka som ingår i den. En kärnfamilj består av mamma, pappa och barn. Föräldraparet är antingen gift eller samboende. Familjer med samkönade par kallas för regnbågsfamiljer. I familjen finns barn antingen från tidigare förhållanden, barn som ena partnern fått med någon annan eller genom fertilitetsvård. När föräldrar separerar och hittar en ny partner, som kan ha barn från tidigare, så bildas en bonusfamilj. I bonusfamiljen är alla familjemedlemmar inte släkt med varandra biologiskt. En ensamstående förälder som lever med sitt eller sina barn bildar en ensamfamilj. En storfamilj kan vara sammansatt av flera kärnfamiljer. Personer som kommer med delar av sin familj eller hela familjen till ett annat land och har lämnat sitt ursprungsland benämner man som en familj med flyktningbakgrund. Föräldrar som har adopterat sitt barn från hemlandet eller från ett annat land kallas för adoptivföräldrar. En fosterfamilj är en familj dit barn kan placeras om deras biologiska föräldrar inte själva kan ta hand om barnen. (Arcada och Befolkningsförbundet u.å.).

Familjen ses idag som ett organ där man kan få sina känslomässiga behov tillfredsställda. I familjen kan man hitta den sammanhållning som man inte alltid hittar i samhället. I samhället ställs ofta hårda krav mot den enskilda individen och då kan hemmet och familjen fungera som en tillflyktsort där man kan få trygghet och kärlek. (Bergqvist, m.fl. 2003, 8).

I vårt examensarbete avses ett barn som en person under 18 år. I FN:s Barnkonvention (1991) och i Socialvårdslagen (1301/2014 3§) är definitionen på ett barn också en människa under 18 år. Med föräldrar avser vi, i detta examensarbete, barnets vårdnadshavare.

2.3 Barn i behov av särskilt stöd

I vårt examensarbete använder vi begreppet barn i behov av särskilt stöd. Enligt statens offentliga utredningar beskrivs de barn som är i behov av särskilt stöd som barn som har olika svårigheter på grund av fysiska, psykiska, sociala, känslomässiga eller språkliga orsaker (Sandberg 2009, 39). Stödåtgärderna som ges i daghem och skola är till för att kompensera de olika sårbarheterna som barnet har. Det kan exempelvis handla om att anpassa den fysiska miljön eller innehållet i aktiviteterna så att barnet kan lära sig, bli mera självständig och använda sina förmågor. (Asmervik, Ogden & Rygvold 2001, 292). Nilholm (2012, 49) ser stödåtgärder som extra resurser som barnet erbjuds. Med hjälp av dessa stödåtgärder har barnet samma möjligheter att nå målen som andra barn.

Barn med funktionsnedsättningar är barn med individuella behov och med kapacitet att utvecklas (Jakobsson & Nilsson 2011, 49). Ett barn i behov av särskilt stöd är först och främst ett växande barn med de behov som det tillför. Dessutom har barnet särskilda behov i vissa delar av sin utveckling. (Bergqvist, m.fl. 2003, 233; Brodin & Lindstrand 2010, 159).

Begreppet särskilt stöd kan definieras på flera sätt, i boken *Samverkan kring barn och unga - i behov av särskilt stöd*, definierar författaren begreppet på följande sätt. "Uttrycket barn och unga eller elever i behov av särskilt stöd låter sig inte heller entydigt definieras, då behovet av stöd varierar beroende på omgivningens bemötande. Svårigheter som uppträder i en miljö - skola eller hemmiljö - uppstår kanske inte alls i en annan miljö." (Jakobsson & Lundgren 2013, 17).

I vårt examensarbete använder vi oss av begreppet stödåtgärder när vi pratar om det stöd som daghemmen erbjuder barn i behov av särskilt stöd.

En del barn är berättigade till särskilt stöd på grund av diagnoser eller medicinska skäl. Barn som inte har en diagnos eller har rätt till särskilt stöd på grund av medicinska skäl kan ändå identifieras som barn i behov av särskilt stöd. Det är personalens uppgift att identifiera de barn i barngruppen som personalen anser är i behov av särskilt stöd. Personalen kan tolka barnets beteende och behov av stöd olika beroende på hur bra de kan förstå barnet och dess situation. (Sandberg 2009, 37).

När man tar beslut om vilka stödåtgärder barnet skall få så handlar det om att möta barnets behov, se till barnets utveckling och anpassa åtgärderna till situationen. En analys av barnets styrkor och behov samt av miljöns tillgångar och brister är också nödvändig när man tar beslut om stödåtgärderna. (Olsson & Olsson 2017, 26; Svensson - Höstfält 2016, 11).

Sandberg (2009, 26) anser även att de som arbetar med barn i behov av särskilt stöd skall ha kunskap om de olika aspekterna av det särskilda stödet. Författaren skriver att det särskilda stödet kan ses ur två olika synvinklar, det generella stödet och det specifika stödet. Det generella stödet ges på basen av samhällets prioriteringar såsom inklusion och en skola för alla. Behovet av stöd baserat på kroppsliga eller psykologiska faktorer bestämmer vilka stödåtgärder som ges till det enskilda barnet.

2.4 Specialpedagogik

Målet med specialpedagogik är att skapa bästa möjliga förutsättningar för lärande för alla barn. Alla barn har rätt till utbildning och om det i gruppen finns barn i behov av särskilt stöd så skall de också erbjudas extra stöd i lärandet, detta är specialpedagogik. (Sandberg 2009, 22; Svensson - Höstfält 2016, 10). Specialpedagogiken har två motiv. Att ge eleven det stöd hen har behov av och att befria undervisningen från problem. Grunden för specialpedagogisk verksamhet skall vara elevens förutsättningar och behov. (Jakobsson & Nilsson 2011, 45, 253).

2.5 Delaktighet

I sin bok *Med sikte på förskolan - barn i behov av stöd* hänvisar Anette Sandberg (2009, 24) till världshälsoorganisationens modell över hälsokomponenter. I modellen ses delaktighet som att vara involverad i sin livssituation, det vill säga att barnet, utgående från åldern, kan vara engagerad, aktiv och kompetent att själv bestämma över sin vardag. Enligt Social- och hälsovårdsministeriet (u.å.) innebär delaktighet att vara med, påverka och bry sig samt att få ta del av den gemensamma välfärden.

Barnet och föräldrarna skall få vara delaktiga i barnets dagvård. Med delaktighet avses i Lagen om småbarnspedagogik (1973/36 7§) att barnet och föräldrarna får vara med och planera, genomföra och utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten tillsammans med daghemspersonalen.

I Nya omsorgsboken hänvisar Söderman och Antonson (2011, 273 - 274) till Shaib och Skölds tolkningar av FN:s definition på delaktighet. Shaib och Sköld menar att man kan skapa förutsättningar för delaktighet genom att göra samhället tillgängligt. Det handikappolitiska arbetet skall skapa denna tillgänglighet genom att identifiera hinder i miljön och avlägsna dem. Delaktigheten uppstår dock först hos en person när tillgängligheten utnyttjas eftersom tillgänglighet är en förutsättning för delaktighet och inte en garanti.

2.6 Integration och Inklusion

Med integration menas att två skilda verksamheter går helt in i varandra och detta orsakar att gränserna mellan dem försvinner (Jakobsson & Lundgren 2013, 15). Integrering är en aktivt pågående process medan det med integration menas att aktiviteten redan är genomförd, integration är alltså ett tillstånd (Brodin & Lindstrand 2010, 92).

Genom en integrering sker en sammansmältning av olika delar som sedan blir till en helhet. Inklusion betyder inberäknad, med detta menas istället att alla delar bildar samma helhet från början. Genom ökad användning av begreppet inklusion vill man åstadkomma ett synsätt som förespråkar allas rätt till att ingå i samma gemenskap. (Jakobsson & Nilsson 2011, 38).

Brodin och Lindstrand (2010, 81 – 82) förtydligar detta ytterligare i sin bok *Perspektiv på en skola för alla*. Författarna menar att skillnaderna mellan integration och inklusion är att barnet vid integration först varit avskild från exempelvis barngruppen. Att vara utanför gemenskapen ses som något nödvändigt för att barnet skall kunna bli en del av gruppen, alltså integrerad. Om barnet däremot från början är en del av gemenskapen så är barnet inkluderad. Här kan vi även dra paralleller till Södermans och Antonsons tankar kring integration och inklusion (2011, 139).

Inklusion är en betydande åtgärd när man jobbar med barn i behov av särskilt stöd. Inklusion innebär involverande och handlar i stort sett om att barnet skall vara delaktig både socialt och fysiskt i sammanhanget. (Sandberg 2009, 24).

Integrering och inkludering är som tidigare nämnt två begrepp som berör samma sak men från två olika synvinklar. Enligt Söderman och Antonson (2011, 139) är begreppet integration inte mera relevant i dagens samhälle eftersom det är allt vanligare att barn i

behov av särskilt stöd går i samma daghem och förskola som barn som inte är i behov av särskilt stöd. Författarna menar också att begreppet integrering inte ser till individen som helhet utan endast till barnets brister och olikheter.

Orsaken till varför vi i detta arbete lägger mycket fokus på delaktighet och integration är för att vi anser att de är betydande i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Dessa teman går till en viss del in i varandra och vi har hittat sammankopplingar i de källor vi använder. Se (kap. 5.1)

3 Lagar och konventioner

I detta kapitel behandlas de lagar och konventioner som berör temat och är aktuella i arbetet med barn i behov av särskilt stöd.

3.1 Finlands grundlag

Enligt moment ett i paragraf sex i Finlands grundlag är alla individer lika inför lagen. I moment två betonas att man inte får utsätta någon för särbehandling. Ingen får behandlas annorlunda på grund kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan personlig orsak. (6§)

När man möter barn skall de bemötas som jämbördiga individer och i ärenden som rör dem skall de ha rätt att påverka i enlighet med utvecklingsnivån. (mom. 3, 6§)

I grundlagen poängteras allas rätt till liv och personlig frihet, integritet samt trygghet. (mom. 1, 7§)

3.2 Socialvårdslagen

I Socialvårdslagen (1301/2014) betonas att de kommunala myndigheterna skall beakta och främja välbefinnandet hos personer i behov av särskilt stöd. Till uppgifterna hör också att lindra och förebygga missförhållanden. (mom. 1, 8§) Vi tolkar detta som att de kommunala myndigheterna kan jämföras med kommunala daghem.

Myndigheterna som har ansvaret för det särskilda stödet skall fungera som sakkunniga och informationsförmedlare till andra institutioner. När servicen erbjuds och utvecklas skall behov och önskemål som klienten har tas i beaktande. (mom. 2, 8§)

När man ger service till barn, unga personer och barnfamiljer skall de som ansvarar för barnets vård och fostran få stöd i sin uppgift. Om det finns behov skall man erbjuda verksamhet och service som stöder barnet eller den unga personen i behov av särskilt stöd. När servicen erbjuds och utvecklas skall barnets och den unga personens behov och önskemål tas i beaktande. (10 §)

Enligt paragraf elva moment sju skall socialservice ordnas för att befrämja barnets harmoniska utveckling och välfärd. Socialservice skall också ges ifall ett barn är i behov av fysiskt, psykiskt, socialt eller kognitivt stöd. (mom. 9, 11§)

3.3 Lag om småbarnspedagogik

I Lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogik bland annat, att "stödja barnets förutsättningar för inläring och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet." (mom. 2, 2a§)

Syftet är även att identifiera barnets individuella behov av stöd, när stödbehovet uppstått samt att ordna ett lämpligt stöd. Vid behov samarbetar man med andra professionella.

(mom. 7, 2a§) I arbetet skall man även se till att barnet har möjligheter att delta i och påverka sådana ärenden som berör barnet. (mom. 9, 2a§) Syftet med småbarnspedagogik är att främja barnets välbefinnande och en balanserad utveckling i samarbete med barnet och vårdnadshavarna samt att stöda vårdnadshavarna i barnets fostran. (mom. 10, 2a§)

I Lagen om småbarnspedagogik (36/1973) prioriteras barnets rätt till småbarnspedagogik. Småbarnspedagogik är en strukturerad och målinriktad verksamhet som innefattar fostran, undervisning, vård och pedagogik. Lagen skall följas av kommuner, samkommuner och andra serviceproducenter vid anordnandet av småbarnspedagogik. (1§) Ifall det finns behov av speciell vård och fostran av barn så kan ett specialdaghem anordnas. (3§)

3.4 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Syftet med konventionen är att trygga de mänskliga rättigheterna och grundläggande behoven hos personer med funktionsnedsättningar. Enligt konventionen är definitionen på personer med funktionsnedsättning följande, "Personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra." (Artikel 1)

I artikel sju, punkt ett i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning prioriteras konventionsstaternas skyldighet till att göra allt i sin makt så att barn med funktionsnedsättningar får del av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra. I punkt två framhålls att barnets bästa alltid skall vara det centrala i åtgärder som berör barn med funktionsnedsättning.

I punkt tre fastställs det att en av konventionsstaternas uppgifter gentemot barn med funktionsnedsättningar är att säkerställa deras rättighet till att formulera sina åsikter i ärenden som berör dem. Åsikterna skall tas i beaktande i enlighet med barnets ålder och

mognad, barnen skall även få stöd till att uttrycka sig enligt deras behov och ålder. (Artikel 7)

3.5 FN:s barnkonvention

Konventionen om barnets rättigheter togs i bruk i Finland år 1991. Konventionen gäller för staten Finland, kommunerna, föräldrar samt övriga vuxna. Konventionen berör barn under 18 år. Syftet med FN:s barnkonvention är att tillgodose barnets särskilda behov och intressen. "Barnets rättigheter är vuxnas skyldigheter." "Konventionen har fyra viktiga huvudprinciper: Alla barn är jämlika. Barnets bästa prioriteras vid allt beslutsfattande. Barnet har rätt till ett gott liv. Barnets åsikter ska beaktas." (Barnkonventionen)

I artikel två punkt ett nämns att konventionsstaterna har en skyldighet att respektera och försäkra alla barns rättigheter och inte skilja på barn eller deras föräldrar oavsett ursprung, kön, språk, religion, åskådning, egendom, handikapp eller ställning i övrigt. (Artikel 2)

I artikel 23 punkt ett betonar konventionsstaterna att ett barn med någon form av handikapp har rätt till ett värdigt och anständigt liv i miljöer som garanterar deras värdighet, stöder deras självförtroende och gör det möjligt för dem att delta i samhället.

I punkt två lyfter man fram att barn i behov av särskilt stöd har rätt till särskild omvårdnad. Med beaktande av de resurser som finns skall man uppmuntra och se till att barnet och vårdnadshavarna kan ansöka om och få ett lämpligt stöd som passar för barnet och vårdnadshavarnas situation. Det stöd som nämns i punkt två skall ges kostnadsfritt om möjligt men också i beaktande till vårdnadshavarnas ekonomi för att se till att barnet i behov av särskilt stöd får det stöd som behövs, möjligheter till integrering i samhället och individuell utveckling. Stödet kan innefatta tillgången till utbildning, hälso- och sjukvård, habilitering, förberedelser inför arbetslivet och rekreation. Det är även viktigt att ta hänsyn till barnets kulturella och andliga utveckling.

I punkt fyra förespråkar konventionsstaterna ett samarbete på internationell nivå där konventionsstaterna genom informationsväxling kan stärka de egna möjligheterna och kunskaperna samt öka erfarenheten inom förebyggande hälsovård och medicinsk, psykologisk och funktionell behandling av barn i behov av särskilt stöd. (Artikel 23)

Dessa lagar och konventioner anser vi vara relevanta för vårt examensarbete. Finlands grundlag berör alla finländska medborgare, den betonar allas lika rätt inför lagen samt att ingen får särbehandlas av någon orsak. Socialvårdslagen berör all socialservice i Finland och denna lag är viktig eftersom socialservice skall bidra till en harmonisk utveckling samt stödja vårdnadshavarna i deras uppgift som fostrare. Lagen om småbarnspedagogik är viktig när det gäller barn eftersom den styr det småbarnspedagogiska arbetet.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN:s barnkonvention är betydelsefulla och beskriver de rättigheter som personer med funktionsnedsättning och barn har rätt till. Båda konventionerna tangerar temat i examensarbetet.

4 Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är ett nationellt styrdokument som bestämmer riktlinjerna för varje enskild stads eller kommuns lokala plan för småbarnspedagogik. All småbarnspedagogik skall utföras i enlighet med detta styrdokument. Det som ger grunden för det nationella styrdokumentet är Lagen om småbarnspedagogik. Liksom denna lag betonar också grunderna för planen för småbarnspedagogik alla barns rätt till småbarnspedagogik. (Utbildningsstyrelsen 2016, 8).

Syftet med grunderna för planen för småbarnspedagogik är att ge alla barn, som tar del av småbarnspedagogiken, likvärdiga utgångspunkter för en helhetsmässig uppväxt, utveckling

och lärande. Grunderna för planen för småbarnspedagogik skall även se till att den småbarnspedagogiska verksamheten är av hög kvalitet och utförs på lika grunder i hela landet. (Utbildningsstyrelsen 2016, 8).

År 2016 utarbetades en uppdaterad version av grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den största förändringen i verksamheten efter den uppdaterade versionen är att man beaktar barnets åsikter och prioriterar barnets självvärdering mera än förut (Ibid).

Specialbarntädgårdsläraren Ann-Britt Forsblom säger att de, i den kommun hon arbetar inom, alltid haft barnet i centrum men att de nu också planerar verksamheten enligt barnens intressen och tar reda på de förkunskaper som barnen har. Förut så planerade barntädgårdslärarna vilka teman man skulle jobba kring och vad barnen behövde lära sig. Numera bygger man upp verksamheten utifrån barnets önskemål och utvärderar tillsammans med barnet. Verksamheten är ändå målinriktad eftersom man jobbar utgående från de mångsidiga kompetenserna och lärområden. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

4.1 Värdegrund

Värdegrunden inom småbarnspedagogik grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Värdegrunden består av sex principer. Barndomens egenvärde, att växa som människa, barnets rättigheter, likabehandling och jämlikhet samt mångfald, mångfald av familjer, hälsosam och hållbar livsstil. (Utbildningsstyrelsen 2016, 19).

Barn har rätt till skydd och en trygg barndom. Varje barn är unikt och har en rätt att bli sedd, hörd, beaktad och förstådd. Alla barn är värdefulla. Personalen skall diskutera värderingar, ideal, rättvisa och fred med barnen. Någon form av mobbning, rasism och

våld är inte tillåtet. Barn har rätt till god undervisning, omtanke, lek och social tillhörighet. De har även rätt att lära sig och rätt att uttrycka sig. (Ibid).

Inom småbarnspedagogiken betonas också det finländska samhällets värderingar såsom likabehandling, jämlikhet och mångfald. Personalen skall bidra till en omgivning som respekterar mångfald. Man bör också respektera alla familjer, oberoende av bakgrund, religion och traditioner. Alla barn skall få känna att deras familj är värdefull. Inom småbarnspedagogiken skall hälsosamma levnadsvanor och en hållbar livsstil förespråkas. Barnen skall få en möjlighet att utveckla sitt estetiska tänkande och sina emotionella färdigheter. (Ibid).

4.2 Lokal plan

Alla som ordnar småbarnspedagogik har uppgiften att utarbeta en lokal plan för sin egen stad, kommun eller daghem som grundar sig på de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den lokala planen kan framställas antingen så att den passar alla dagvårdens verksamhetsformer eller så att den lämpar sig endast för en. (Utbildningsstyrelsen 2016, 9).

Den lokala planen bör innehålla vissa särdrag som är typiska för staden eller kommunen. De kan vara det som staden eller kommunen prioriterar angående den pedagogiska verksamheten, barnens behov och utvärdering av den lokala planen vilket utvecklar småbarnspedagogiken. Alla som ordnar småbarnspedagogik skall se till att personalen, föräldrarna och barnet får vara delaktiga, utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik. (Utbildningsstyrelsen 2016, 9 - 10).

4.3 Individuell Plan

Förutom en lokal plan så skall också en individuell plan för varje barn göras upp. Den får varje stad och kommun utforma på sitt eget sätt men planen måste basera sig på grunderna

för planen för småbarnspedagogik och stadens lokala plan för småbarnspedagogik. (Utbildningsstyrelsen 2016, 8).

Syftet med en individuell plan är att ge varje barn en målinriktad och individanpassad fostran, undervisning och vård. Planen skall utgå från och betona barnets resurser och det som är bäst för barnet. När man gör upp planen skall både barnet och barnets föräldrar vara delaktiga. I barnets egen plan skall barnets önskningar, åsikter, styrkor, intressen, mål, plan för läkemedelsbehandling, gemensamma överenskommelser mellan barnet, föräldrarna och personalen, behov av stöd och datum för utarbetandet och granskning av planen finnas med. (Utbildningsstyrelsen 2016, 10). Den individuella planen skall granskas med ett års mellanrum eller alltid när barnets behov kräver det (Utbildningsstyrelsen 2016, 10; Lag om småbarnspedagogik 36/1973, 7a§).

Till barnträdgårdslärarens och/eller specialbarnträdgårdslärarens uppgifter hör att göra upp och utvärdera planen tillsammans med övrig personal och barnets föräldrar. Vid uppgörande och utvärdering av planen skall föräldrarnas och barnets delaktighet stödjas. Det är även viktigt att tydliggöra och beakta barnets åsikt. (Utbildningsstyrelsen 2016, 57; Lag om småbarnspedagogik 36/1973, 7a§).

Specialbarnträdgårdsläraren Ann-Britt Forsblom (personlig kommunikation 15.01.2018) berättade att den individuella planen är barnets egen plan där barnets intressen, behov och realistiska mål samt riktlinjer för arbetet skall ingå. Barnets individuella plan är en plan för barnets lärande. Föräldrar och professionella skall vara delaktiga i barnets plan och jobba mot samma mål. Istället för att tänka på barnets sårbarheter så skall man fokusera på vad barnet kan och på så vis arbeta på ett lösningsfokuserat sätt. Barnets styrkor skall alltså vara i fokus. Planen är till för barnets skull och skall därför vara levande, den bör även utvärderas och uppdateras regelbundet.

4.4 Stöd för barnets utveckling och lärande

Ifall barnet behöver stöd skall detta antecknas i den individuella planen. Genom att ständigt följa med, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och om de stödåtgärder som ges är tillräckliga kan man stöda barnets utveckling, lärande och välmående. I början skall personalen granska arbetsmetoderna och lärmiljöerna samt hur de passar barnet. Sedan görs en bedömning om arbetsmetoderna och lärmiljöerna behöver ändras så att de kan vara till större hjälp för barnet. Vid bedömningen och planeringen behövs lämplig mångprofessionell kunskap. Om barnets stödbehov har upphört skall även detta antecknas i barnets plan. (Utbildningsstyrelsen 2016, 56 - 57).

Ett samarbete mellan barnet, föräldrarna, barnträdgårdslärarna och specialbarnträdgårdslärarna är viktigt för att kunna upptäcka barnets behov av stöd. Samarbetet är också viktigt vid planeringen och genomförandet av den småbarnspedagogiska verksamheten. Alla i personalgruppen har ansvaret för observation av barnets behov av stöd och att ge stödet i enlighet med sin utbildning och sitt ansvarsområde. (Utbildningsstyrelsen 2016, 54).

Genom ordnandet av tidigt och rätt riktat stöd kan man stöda barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Man skall även förebygga problem och hindra dem från att växa och bli svårare. Barnets resurser och behov skall vara i centrum när det gäller anordnandet av stöd. Stödet för utveckling och lärande skall innehålla både individuella lösningar och lösningar på gruppnivå. (Ibid).

5 Delaktighet

Delaktighet kan tolkas på många olika sätt. En del sätter likhetstecken mellan delaktighet och integration medan andra menar att delaktighet handlar om samhällets tillgänglighet. Några anser att individen själv bär ansvar för om hen blir delaktig eller inte. Delaktighet kan också ses som det inflytande man har i olika typer av beslut. De som forskar i delaktighet tycker att mångtydigheten i begreppet är bra eftersom den fångar de olika

visionerna och önskemålen om förändring som människor kan ha. Söderman och Antonson skriver att delaktighet i den internationella klassifikationen betraktas som hur engagerad en människa är inom ett visst livsområde. (Söderman & Antonson 2011, 274 - 275).

5.1 Barnets delaktighet

"Delaktighet är ett begrepp som handlar om att få bli sedd och hörd, att få möjlighet att uttrycka sina uppfattningar och samtidigt få uppleva att någon intresserar sig för att lyssna på det som uttrycks." (Sandberg 2009, 203).

Personalen kan skapa möjligheter till delaktighet för barnet genom att ge förutsättningar för samspel och utveckling där grunden är barnets resurser (Bergqvist, m.fl. 2003, 234 - 235). I Lagen om småbarnspedagogik (36/1973) fastställs att barnet skall vara delaktig i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten i enlighet med ålder och mognadsnivå. Personalen skall också vara lyhörd för barnets åsikter och önskningar. (7b§).

Forsblom betonade vikten av delaktighet och lyfte fram dess betydelse i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Hon ansåg att barnet genom sin individuella plan kan vara delaktig i verksamheten. I planen får barnet rita och berätta om sig själv. Personalens uppgift är att intervjua barnet och på så sätt få reda på vad barnet tycker om och är intresserad av. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

Nilholm anser att inkludering i teorin ger barnet en rätt till att vara delaktig (Nilholm, 2012, 37). Vi tolkar Nilholms tanke om inkludering som att inkludering resulterar i delaktighet hos barnet. Vi anser att delaktighet i barngruppen inte fullständigt kan nås om barnet själv inte känner sig inkluderad.

Det är bra för barn att vara i kontakt med vuxna som kan visa barnet förståelse och acceptans. I samspelet med dessa vuxna kan barnet lära sig om sina egna styrkor och

sårbarheter. Detta är viktigt för att barnet skall kunna utveckla strategier som underlättar samspelet med andra. Samspel mellan barn är en betydande resurs för och innebär ständiga möjligheter till utveckling hos barnen. I samspelet med andra barn får barn upplevelser som skiljer sig från de upplevelser de får i samspel med vuxna. (Olsson & Olsson 2017, 125, 50).

För att sammanfatta Olsson & Olssons tankar. Barnet behöver alltså både kontakten med vuxna i sin omgivning men också med andra barn. Detta eftersom barnet har olika förutsättningar i samspelet med barn och vuxna och kan därför tillägna sig olika möjligheter till utveckling.

Sandberg (2009, 117) hänvisar till Guralnicks tankar om barn i behov av särskilt stöd. Guralnick menar att barn i behov av särskilt stöd har fördelar av att vistas med barn som inte är i behov av särskilt stöd. Barn i behov av särskilt stöd får mera stimulans i dessa miljöer och behöver själv också vara aktiv för att bygga relationer och på så sätt bli mera delaktig. Detta skriver även författarna Asmervik, Ogden & Rygvold (2001, 286) om i sin bok *Barn med behov av särskilt stöd. Vår åsikt* om detta är att personalen och andra vuxna kring barnet kan ge barnet förutsättningar till att bli delaktig. I slutändan är det dock barnet själv som kan påverka sin egen känsla av delaktighet.

Enligt Sandberg är barnets känsla av delaktighet viktigt. En känsla av delaktighet kan leda till att barnet känner sig kompetent och när barnet får uppleva att det lyckas så stärks även barnets självkänsla. (Sandberg 2009, 203; Utbildningsstyrelsen 2016, 54).

Delaktighet är alltså betydelsefullt med tanke på barnets utveckling och dess känsla av kompetens. Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson (2016, 128) visar också på betydelsen av delaktighet. De skriver att delaktighet, enligt forskning, är en primär förutsättning för barns lärande. Vidare menar författarna att barnet genom att tillhöra en grupp övas i att leka, samtala, kommunicera samt ta ansvar för sig själv och andra.

5.2 Föräldrarnas delaktighet

I Lagen om småbarnspedagogik (36/1973) betonas föräldrarnas delaktighet i barnets dagvård. Barnet, föräldrarna och personalen skall tillsammans utarbeta den individuella planen. (7a§). Genom att ha en dialog kan föräldrarna och personalen gemensamt få en uppfattning om vad barnet behöver och på så sätt bygga upp och jobba mot gemensamma mål (Bergqvist m.fl. 2003, 110; Jakobsson & Lundgren 2013, 108; Olsson & Olsson 2017, 138).

Vårdnadshavarna har en central ställning i det professionella nätverket, de kan överföra eller undanhålla information mellan olika instanser exempelvis mellan dagvården och sjukvården. Därför är det viktigt att de professionella skapar en god relation till vårdnadshavarna. (Jakobsson & Lundgren, 2013, 107 - 108).

Föräldrar och personal fyller olika uppgifter i barnets liv och för barnet. Barnets relation till dem ser också olika ut. Föräldrarna och personalen skall hitta ett sätt att samarbeta som består av ömsesidig respekt för varandras uppgifter. (Bergqvist, m.fl. 2003, 111). När samarbetet mellan personalen och föräldrarna fungerar så skapas förutsättningar för att personalen skall kunna bemöta barnet på rätt sätt. Genom att samtala med föräldrar till barn i behov av särskilt stöd kan personalen lättare förstå, hitta lösningar och stöda barnet. Huvudmålsättningen är att ge barnet bästa möjliga stöd för att främja barnets personliga utveckling där barnets resurser är grunden. (Olsson & Olsson 2017, 138).

Jakobsson och Lundgren (2013, 25) ser hemmet och förskolan som de miljöer där barnet vistas mest och därför är det viktigt att samarbetet dem emellan fungerar så att de blir miljöer där barnet kan lära sig och utvecklas. Asmervik, Ogden & Rygvold (2001, 292) beskriver daghemmet och skolan som verksamheter som skall ge barnen upplevelser av gemenskap, trygghet, samhörighet och vänskap.

I samarbetet med föräldrar poängterar Forsblom föräldrarnas rätt till att säga sin åsikt och påverka verksamheten. Hon uppmanar personal på daghem att inte vara så känsliga eller ta föräldrarnas feedback som kritik utan att istället ta tillvara på deras idéer. På detta sätt kan man skapa delaktighet och öppna upp för en dialog. Alla föräldrar vill inte vara delaktiga i lika hög grad i barnets dagvård. Numera finns det iallafall en större möjlighet för föräldrarna att vara delaktiga. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018). Barnets och föräldrarnas rätt att påverka och delta i verksamheten tas även upp i Lagen om småbarnspedagogik (36/1973, 7b§).

Fagerli, Lillemyr & Søbstad (2001, 192) framhåller vikten av föräldrasamarbetet, ett samarbete mellan personalen och föräldrarna stärker de vuxna men även barnet. När det redan finns en relation mellan personalen och föräldrarna så kan det vara lättare att ta kontakt vid ärenden som rör barnet. Föräldrarnas deltagande påverkar daghemmet och skall ses som en tillgång. Författarna menar också att barnet påverkas av samarbetet mellan daghemmet och dess föräldrar. När barnet ser att relationen mellan personalen och föräldrarna fungerar så kan det känna trygghet. Personalens och föräldrarnas samverkan kan även främja lärandet och utvecklingen hos barnet.

Det viktigaste i mötet med föräldrar är att man har en dialog, att man möter föräldrarna i det livsskede där de är samt att man är ödmjuk. Som personal inom småbarnspedagogiken skall man vara försiktig så att man inte "kör över" föräldrarna. Personalen skall även vara tydlig och konkret. Specialbarntädgårdsläraryrket kan liknas vid ett serviceyrke, det vill säga att man tar emot önskemål och berättar vad man kan hjälpa med, sköter de första stödsamtalen och hänvisar vidare exempelvis till fysioterapeut, ergoterapeut och talterapeut eller barn- och ungdomsmottagningen. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

När man samtalar med föräldrar till ett barn som visar tecken på någon form av funktionsnedsättning, kan en specialbarntädgårdslärare vara till stor hjälp. Samtalen kan ofta vara svåra och känsliga samt fortgå under en längre tid. Detta kan också vara bra

eftersom föräldrar kan behöva tid för att bearbeta och förstå situationen. Föräldrarna kan även ha behov av att få samtala med personal och andra personer med specialkunskaper om barnets utveckling. När föräldrarna känner sig delaktiga och involverade i situationen och samtalen kan det underlätta situationen för alla. (Olsson & Olsson 2017, 138).

Specialbarntädgårdsläraren Ann-Britt Forsblom berättade att hon kan vara med vid dessa stödsamtal och fungera som ett stöd för personalen och föräldrarna. Eftersom föräldrarna kan reagera väldigt olika vid besked om att deras barn är i behov av särskilt stöd så kan det vara bra med sakkunnighjälp. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

Föräldrarna skall få vara delaktiga på flera olika sätt, exempelvis när en diagnos skall fastställas. Jakobsson och Nilsson (2011, 70) menar att om det finns behov av att ställa en diagnos skall initiativet tas av föräldrarna eller professionella. Om det är de professionella som tar initiativet så skall föräldrarna alltid vara delaktiga i beslutet och ge sitt godkännande till utredningen.

Sammanfattningsvis anser vi att föräldrarna är de som känner sitt barn bäst eftersom de oftast har följt med barnet ända sedan födseln och har huvudansvaret för barnet. Därför anser vi också att det är viktigt att personalen tar detta i beaktande och ger föräldrarna möjlighet och utrymme att vara delaktiga i barnets dagvård. Föräldrarna kan ibland ha svårt att ge över ansvaret för barnet men genom att få vara delaktiga i olika beslut så kan föräldrarna och personalen dock skapa en tillitsfull och respektfull relation till varandra. Genom detta kan både föräldrarna och personalen arbeta mot det gemensamma målet, det vill säga barnets bästa.

6 Integration och Inklusion

Inkludering innebär en miljö där olikheter ses som resurser, där det finns rum för olikheterna och där varje barns insats inte blir grund för värdering och tillhörighet. När man jobbar med barn och elever i svårigheter kan man i flera sammanhang betrakta inkludering som ett mål med arbetet. Med inkludering menas att skiljaktigheter hos barn skall ses som en tillgång. Barnets rätt till delaktighet är viktigare än prestationer. (Brodin & Lindstrand 2010, 133; Nilholm, 2012, 36 - 37, 41).

Med integration vill man uppnå en gemenskap där alla i gruppen har en naturlig tillhörighet och ett gemensamt ansvar för att skapa känslan av gemenskap. Eftersom alla människor är lika värda så har alla rättigheten att vara delaktiga. De olikheter som finns mellan oss människor bör man betrakta som en tillgång för allas bästa istället för brister och problem. (Tøssebro 2004, 105).

Asmervik, Ogden & Rygvold (2001, 293) menar att förutsättningarna för en bra miljö är ett accepterande och inkluderande förhållningssätt från personer i omgivningen. Det är de professionellas uppgift att medverka till en sådan miljö. Brodin (2008, 29) anser också att stämningen bland pedagoger och barn i gruppen har betydelse för hur bra integreringen av ett barn lyckas.

Bergqvist m.fl. (2003, 233 - 234) hänvisar till forskaren Kerstin Nordéns tankar gällande integrering och en harmonisk utveckling hos barn i behov av särskilt stöd. De viktigaste förutsättningarna anses vara att barnet känner sig kompetent, dugligt och kan påverka och agera. Dessutom att barnet känner sig som en i gruppen samt träffar personer som det strävar till att efterlikna. Att barnet kan kommunicera och göra sig förstådd samt uppleva betydelsefulla sammanhang är också viktigt.

Specialbarntädgårdsläraren Ann-Britt Forsblom (personlig kommunikation 15.01.2018) berättade att enligt forskning så lär sig barn tillsammans med andra barn samt att

integration i barngruppen är en viktig faktor när man jobbar med barn i behov av särskilt stöd. Hon menar att man bra kan ge ett barn det stöd det behöver i grupp och på detta sätt få in det i den dagliga verksamheten. Personalen kan dela in barnen i smågrupper där exempelvis en grupp jobbar med språk och en annan med motorik beroende på de behov som finns, men alla barn har ändå nytta av de olika övningarna.

Fagerli, Lillemyr & Søbstad (2001, 103) anser också att barn lär sig och utvecklas genom att samspele med andra barn. I samspelet lär sig barnet sociala färdigheter och normer som underlättar skapandet av vänskapsrelationer, det ger även en större möjlighet att bli accepterad i gruppen. När barnet själv är inkluderad kan det också ta med andra barn i gemenskapen.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik betonas att man inom småbarnspedagogiken skall följa principen om inkludering och personalen skall se till att alla barn får känna sig som en i gruppen. Genom uppmuntran och när barnet får känna att det lyckats främjas barnets positiva självbild. (Utbildningsstyrelsen 2016, 54).

Som vi skrivit i föregående kapitel (kap. 5) angående Nilholms tankar om inkludering, så anser vi att man behöver vara inkluderad i en grupp för att kunna känna sig som en del av den. Inkludering är alltså väldigt viktigt när man jobbar med barn i behov av särskilt stöd. Ahlberg (2001, 19) ser dessutom människors deltagande i sociala gemenskaper som en rättighet. Hon anser att alla skall få delta med de förutsättningar som de har.

7 Stödåtgärder

Det är viktigt att stöda barnet i de sammanhang där det behövs men man skall även se barnets möjligheter och låta dem komma fram (Brodin & Lindstrand 2010, 159). Eftersom alla barn är unika, så kan behoven och stödåtgärderna se väldigt olika ut. I detta kapitel

kommer vi att diskutera olika stödåtgärder och deras betydelse samt nämna några stödåtgärder som kan användas i det praktiska arbetet.

Flera faktorer som kan medföra svårigheter i inlärningen kan uppkomma redan under tiden som barnet är i dagvården eller förskolan. Om barnet får stöd i tidig ålder kan man undvika att sårbarheterna växer och blir mer omfattande. (Utbildningsstyrelsen, u.å.; Olsson & Olsson 2017, 25). Även Forsblom betonar stöd vid tidig ålder eftersom stödbehovet annars kan växa. Det man skall ha i åtanke är att stödet skall ges på ett lekfullt sätt och målet är lyckliga barn. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

Ann-Britt Forsblom berättade om trestegsstödet. Trestegsstödet består av allmänt, mer omfattande och kontinuerligt stöd. Vid det allmänna och mer omfattande stödet gör barnträdgårdsläraren en pedagogisk bedömning och vid kontinuerligt stöd är det specialbarnträdgårdslärarens uppgift att göra den pedagogiska bedömningen. Genom denna bedömning kan man kartlägga de behov som finns och utifrån dessa sätta in de stödåtgärder som behövs. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

Att ställa en diagnos kan ha en betydelse för att kunna ge rätt och tillräckligt stöd samt lämplig medicinsk behandling. En diagnos beskriver inte individen utan är en generaliserad beskrivning av symtom hos individen. Diagnosen måste alltid kompletteras med hjälp av en pedagogisk utredning där man kartlägger stödbehoven hos individen. Stödet som ges skall bygga på individuella behov och inte på diagnoser eller andra beskrivningar. (Asmervik, Ogden & Rygvold 2001, 273; Jakobsson & Nilsson 2011, 66 - 67).

Enligt specialbarnträdgårdsläraren Ann-Britt Forsblom (personlig kommunikation 15.01.2018) är de vanligaste stödbehoven språkliga, motoriska och socioemotionella. Stödet kan ges antingen på individ eller gruppnivå. Det kan vara i form av språkövningar, övningar i att lyssna, segmentering, r- och s- skola, reflexintegrering, balans, styrka och samspelsövningar. Man kan även använda sig av färdigt utarbetat material exempelvis FHille, kompisväskan, start och StegVis. Forsblom poängterade även att stödet skall utformas och ges utgående från barnets behov.

I boken *Specialpedagogik 1* (Svensson-Hösthöft 2016, 190 - 193) beskrivs flera olika stöd, metoder och hjälpmedel som kan vara ändamålsenliga för barn i behov av särskilt stöd. Dessa är exempelvis kommunikationshjälpmedel såsom alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), teckenspråk samt olika symboler som underlättar kommunikationen.

Det finns också kognitiva hjälpmedel som kan vara till hjälp för att bearbeta och tolka information. Exempel på dessa är teacch-metoden som används för att ge struktur till barnets vardag samt sociala berättelser som ger barnet en ökad kunskap om sociala situationer och de regler och normer som hör till. (Söderman & Antonson 2011, 222 – 223; Svensson-Hösthöft 2016, 194 - 196).

Till de kognitiva hjälpmedlen hör även olika tekniska redskap, exempelvis smartphones och surfplattor. Det finns metoder som innefattar beröring och där tanken är att hjälpa barnet att koppla av och använda sitt känselsinne. Dessa metoder kallas för taktila hjälpmedel. Olika former av taktila hjälpmedel är bland annat bolltäckor, taktil stimulering och sinnesstimulering. (Svensson-Hösthöft 2016, 194 - 199).

Den träning och stimulans man ger ett barn i behov av särskilt stöd bör ges på barnets nivå samt på ett sätt som tar hänsyn till barnets sårbarheter i dess utveckling. På detta sätt ger man barnet ett rejält stöd. (Bergqvist, m.fl. 2003, 89). Asmervik, Ogden & Rygvold (2001, 8) menar att det är viktigt att se barnets sårbarheter men de får inte definiera barnet. Om det fokuseras för mycket på sårbarheterna så kan man inte längre se de resurser och möjligheter barnet har.

Vi tycker att en fungerande miljö kan vara till stöd för barnet. I Lagen om småbarnspedagogik (1973/36) beskrivs miljöns utformning inom småbarnspedagogiken. Vid utformningen skall man ta hänsyn till barnets ålder och utveckling. Miljön skall ha en

utvecklande funktion, stödja inläringen, vara hälsosam och trygg. Lokalerna och redskapen som används skall vara lämpliga och tillgängliga. (6§).

Ett daghem för alla barn innefattar inte endast extra resurser, tekniska hjälpmedel, åtgärdsprogram och välvilja. Utan också personal med ett gemensamt förhållningssätt till det enskilda barnet vilket ger barnet potential till att få en positiv självbild. Personalen bör ha en tilltro till barnets förmåga att växa samt en riktig uppfattning om barnets möjligheter och begränsningar. (Bergqvist, m.fl. 2003, 232 - 233). Vi tolkar detta som att en bra personal med andra ord också kan vara till stöd för barnet.

Individuella samtal mellan barnet och personalen kan vara en betydande metod för att stödja barnets språkliga och emotionella utveckling. Att samtala med barn och elever är viktigt för att kunna tyda och förstå barnets upplevelser och känslor på ett djupare emotionellt plan. (Olsson & Olsson 2017, 127).

Specialbarträdgårdsläraren Ann-Britt Forsblom (personlig kommunikation 15.01.2018) menar att då man berättar för föräldrar att deras barn möjligen har ett behov av stöd så är det viktigt att man pratar öppet, avdramatiserar och motiverar till att ta emot stödet. Enligt Bergqvist m.fl. (2003, 111) skall personalen vara tålmodiga och vänliga gentemot föräldrar som befinner sig i processen att acceptera sitt barns stödbehov. Personalen skall prata om barnet på ett realistiskt och hänsynsfullt sätt.

När man diskuterar barnets behov av stöd med föräldrarna skall man beakta att föräldrarna får tacka nej men att barnet alltid har rätt till stöd. I vissa fall vill föräldrarna inte ta emot stödet till barnet eller så förstår de inte vikten av stödet och det kan då vara bra att visa olika övningar och även låta föräldrarna göra övningar där hemma. Om föräldrarna ändå nekar till stöd kan man föra in stödet på gruppnivå och lägga in det i den dagliga verksamheten. (personlig kommunikation med Ann-Britt Forsblom 15.01.2018).

Williams, Sheridan och Pramling Samuelssons åsikter om gruppens betydelse när man erbjuder särskilt stöd tangerar till en viss del Forsbloms tankar som vi tidigare behandlat (kap. 6). Forsblom menar alltså att man kan ge stöd på gruppnivå samt att barn lär sig tillsammans med andra barn.

Williams, Sheridan och Pramling Samuelsson (2016, 50) skriver om betydelsen av att pedagogerna ser variationen i barngruppen samt varje barns utvecklingsnivå. Pedagogerna kan då ge varje enskilt barn det stöd de behöver. När daghemspersonalen ger stöd så bör de ta hänsyn till barngruppen eftersom barn lär sig i sociala sammanhang. Gruppen har en stor betydelse för barns integration och känsla av delaktighet.

Den respons specialbarträdgårdsläraren Ann-Britt Forsblom (personlig kommunikation 15.01.2018) fått av föräldrar angående det särskilda stödet har många nyanser. Föräldrarna reagerar väldigt olika. En del kan bli ledsna eller arga vid beskedet. De flesta föräldrar vill ha stöd och är tacksamma medan en del försöker blunda för barnets sårbarheter.

För att sammanfatta skall stödet alltid ges utgående från barnets behov och med beaktande av barnets styrkor och sårbarheter. Personalen på daghemmet har en viktig roll i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Vi håller med Specialbarträdgårdsläraren Ann-Britt Forsblom om att barnet alltid har rätt till stöd fastän föräldrarna ibland inte vill ta emot det. Genom att göra en del övningar med hela gruppen kan man ge barnet det stöd det behöver och samtidigt ge förutsättningar för samspel med andra barn.

8 Sammanfattning av teoridel

I vårt examensarbete har vi intervjuat specialbarträdgårdsläraren Ann – Britt Forsblom. Hon fungerar som en källa i vår teoridel. Med sin expertkunskap har Forsblom bidragit att, som informant, ge en större förståelse för olika stödåtgärder.

Sammanfattningsvis, barn i behov av särskilt stöd är barn med olika svårigheter på grund av fysiska, psykiska, sociala, känslomässiga eller språkliga orsaker. Barnet är dock främst ett växande barn med individuella behov och resurser, dessutom har det särskilda behov i vissa delar av sin utveckling.

När daghemspersonalen planerar och ger stöd så skall de anpassa stödet enligt det enskilda barnets behov men även ta tillvara på barnets egna resurser och möjligheter. De stödåtgärder som ges är till för att kompensera barnets sårbarheter och ge barnet samma möjligheter som andra barn.

Att ett barn är inkluderat i barngruppen innebär att barnet är delaktigt både socialt och fysiskt samt att barnet får ta egna beslut med beaktande av dess utvecklingsnivå. Det är personalen inom småbarnspedagogiken som skall bidra till en accepterande och inkluderande miljö som främjar barnets välbefinnande och känsla av delaktighet. I arbetet med barn i behov av särskilt stöd är det viktigt att ge barnet förutsättningar för samspel med både andra barn och även vuxna. Genom samspel kan barnet känna delaktighet vilket i sin tur kan ge barnet möjligheter till utveckling.

Det är viktigt att ta föräldrarnas åsikter i beaktande samt att göra dem delaktiga i barnets dagvård eftersom föräldrarna är, som tidigare nämnts, experter på sina egna barn. Föräldrarna har också huvudansvaret för barnets fostran och vård och därför skall personalen inom småbarnspedagogiken ge föräldrarna en chans att vara delaktiga, de ska även stöda och komplettera föräldrarna i deras uppgift.

Föräldrarna skall få vara med och utforma barnets individuella plan. På detta sätt kan föräldrarna vara delaktiga i planeringen och utförandet av barnets dagvård, få vetskap om de olika målen med småbarnspedagogiken och om sitt eget ansvar. Detta underlättar även kommunikationen mellan daghemspersonalen och föräldrarna.

I vår teoridel har vi skrivit om dagvårdspersonalens bemötande gentemot barn och föräldrar. När dagvårdspersonalen möter barn i behov av särskilt stöd är det viktigt att de ser barnet och att de alltid har barnets bästa i åtanke. De skall även vara lyhörda för barnets behov och önskningar samt visa barnet förståelse och acceptans. Personalen skall beakta barnets sårbarheter men fokusera på resurserna. Det är även viktigt att personalen har en tilltro till barnets förmåga och kan ge barnet uppmuntran och stöd. Dagvårdspersonalen skall se alla barn som jämlika och unika individer.

Vid bemötandet av barnets föräldrar är det alltid viktigt att bemöta föräldrarna i den livssituation där de är och att man pratar om barnet på ett realistiskt och hänsynsfullt sätt. Dagvårdspersonalen bör vara tydliga, konkreta och tålmodiga i mötet med föräldrarna. Relationen mellan föräldrarna och personalen skall bygga på ömsesidig respekt och vänlighet. Personalen skall ha en dialog med föräldrarna där de är ödmjuka och tar tillvara på föräldrarnas kunskaper.

Orsaken till varför vi betonar vikten av ett gott bemötande och en fungerande relation mellan personalen och föräldrarna är att en god relation stärker de vuxna men även barnet. Det bidrar också till att personalen kan bemöta barnet på rätt sätt. Barnet kan uppleva en trygghet i att samarbetet mellan daghemmet och hemmet är välfungerande.

Jakobsson och Nilsson (2011, 47) anser att kommunikation, relationer och samverkan är avgörande för om stödinsatser verkligen kommer att utgöra stöd för och inte hinder för delaktighet och lärande. Vi håller med Jakobsson och Nilsson och tycker att detta på ett bra sätt förklarar orsaken till betydelsen av personalens bemötande både till barnet och föräldrarna.

9 Metod och tillvägagångssätt

Vårt syfte är att undersöka hur föräldrarna till barn i behov av särskilt stöd upplever de stödåtgärder som dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd.

I detta kapitel kommer vi att diskutera den undersökningsmetod och det tillvägagångssätt som vi använt oss av i forskningsprocessen.

9.1 Val av metod

En intervju kan ses som ett samtal med en tydlig struktur och ett syfte. Vidare kan intervjun även ses som ett mellanmänniskt möte och ett samtal mellan två människor om ett ämne som de båda har ett gemensamt intresse för. I en intervju försöker intervjuaren förstå respondentens världsbild och erfarenheter. (Kvale 1997, 13, 117, 9). Den kvalitativa intervjun är enligt Holme och Solvang (1997, 99) den metod där forskaren på minsta möjliga sätt begränsar respondentens svar.

Vi valde att göra kvalitativa intervjuer istället för en kvantitativ undersökningsmetod eftersom man genom intervjuer bättre kan nå respondenterna och deras tankevärld. I en intervju får vi en större detaljkunskap genom att personligen ta del av respondenternas berättelser. När vi använder oss av intervjuer kan vi lättare få en tydligare helhetsbild av respondenternas situation. Vi tror att det genom exempelvis enkäter kan vara lättare för respondenterna att svara på känsligare frågor eftersom de är helt anonyma. Som intervjuare tror vi dock att vi kan bidra till att respondenterna känner sig bekväma i intervjun genom att vi verkligen bryr oss, är intresserade av deras situation och deras åsikter. Detta kan vi göra, till exempel genom att lyssna aktivt och fråga följdfrågor. Kvalitativa intervjuer gör det lättare för oss att tydliggöra våra frågor vilket även gör svaren mera tillförlitliga.

9.2 Respondenter

Vi har valt att intervjua föräldrar till barn som är i behov av särskilt stöd för att lyfta fram familjen som en viktig del i dagvården. Vi anser att samarbetet mellan personalen och föräldrarna är särskilt viktigt när det i en familj ingår ett barn i behov av särskilt stöd eftersom det kan kräva en del specialarrangemang.

Ursprungligen var tanken att endast intervjua föräldrar men på grund av svårigheter att hitta respondenter så beslöt vi oss för att komplettera undersökningen med en intervju med en specialbarntädgårdslärare. Specialbarntädgårdsläraren möter dagligen barn i behov av särskilt stöd och har ett samarbete med barnens föräldrar. Genom sitt arbete har specialbarntädgårdsläraren en hel del kunskap och erfarenheter inom detta område. Vi anser att en intervju med en specialbarntädgårdslärare är relevant för vårt arbete och kan ge oss nödvändig information. Vi tror att specialbarntädgårdsläraren som professionell är i en annan situation än föräldrarna och kan ha lättare att prata om sina erfarenheter.

Vi har alltså utfört intervjuer med två specialbarntädgårdslärare. Den ena specialbarntädgårdsläraren fungerar som en källa i teoridelen och den andra som en anonym informant i intervjudelen. För att förtydliga, Ann – Britt Forsblom finns endast med i teoridelen.

Vi har intervjuat två föräldrar i Svenskfinland. När vi skulle hitta lämpliga respondenter så började vi med att ta kontakt med dagvårdschefen i en kommun. Vi skickade vårt informationsbrev till dagvårdschefen och två specialbarntädgårdslärare. Efter att de hade gett oss tillstånd att ta kontakt med kommunens daghem så skickade vi ut informationsbrevet till två olika daghem.

Vi tog också kontakt med FDUV, en intresseorganisation i Finland för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhöriga. Vi berättade om vår undersökning och skickade vårt informationsbrev till dem. De publicerade

informationsbrevet på deras hemsida och facebook sida. På så sätt kunde vi nå ut till flera möjliga respondenter. Efter allt detta fick vi svar från två föräldrar som var villiga att ställa upp på en intervju.

Vi tog kontakt med två specialbarträdgårdslärare från två olika orter och eftersom den ena specialbarträdgårdsläraren hade ett mer flexibelt tidsschema så kom vi överens om att göra vår intervju med hen. Specialbarträdgårdsläraren fungerade som en informant i vår undersökning. Hen bidrog alltså med expertkunskap om föräldrars situation inom dagvården vilket berikade vår undersökning.

9.3 Tillvägagångssätt

Nedan presenterar vi hur vi gick tillväga innan och under intervjuerna med föräldrarna och specialbarträdgårdsläraren.

Vi höll kontakt med respondenterna och informanten via e-post och de fick på förhand information om syftet med undersökningen, konfidentialiteten, inbandningen samt en kopia på intervjufrågorna. Vi poängterade också att deltagandet är frivilligt och att respondenterna har möjlighet att avbryta undersökningen om de så vill.

När vi gjort upp intervjufrågorna gjorde vi en försöksintervju för att få en uppskattning om hur länge en intervju skulle ta så att vi sedan kunde meddela detta till respondenterna. Tiden för försöksintervjun stämde överens med tiden för intervjuerna med föräldrarna.

I boken *Den kvalitativa forskningsintervjun* anser författaren att det är intervjuarens uppgift att skapa en trygg atmosfär där respondenten kan känna sig bekväm att dela med sig av sina erfarenheter och känslor. (Kvale 1997, 118). Vi hade detta i åtanke när vi gjorde våra intervjuer och därför, men också på grund av praktiska skäl, gjordes intervjuerna enskilt i respondenternas egna hem. Vi tänkte att en bekväm miljö lättare kan öppna upp

till en dialog. Vi påbörjade våra intervjuer med att berätta om oss själva, tanken bakom detta var att ifall föräldrarna är villiga att berätta om sin situation så kan vi också kort dela med oss om oss själva. Kvale (1997, 120) menar också att den intervjuade vill ha en bild av den som utför intervjun eftersom det kan vara svårt att dela med sig av sina upplevelser för en främling.

Intervjun med specialbarträdgårdsläraren genomfördes på hens arbetsplats. Detta var mest på grund av praktiska skäl men tanken bakom var även här att intervjun skulle äga rum i en bekväm miljö.

Vi använde oss av samma intervjufrågor med båda föräldrarna men följdfrågorna varierade. Frågorna för specialbarträdgårdsläraren var inte samma som för föräldrarna men till stor del liknande. Detta eftersom rollerna förälder och specialbarträdgårdslärare medför olika erfarenheter och kunskaper. Vi ville att intervjufrågorna till största delen skulle vara öppna frågor för att inte styra respondenternas svar. Alla frågor var utformade från samma frågeställningar och tangerade samma teman. De kan ses i bilaga ett och två.

Intervjuerna tog mellan 25 - 40 minuter. Vi valde att banda in intervjuerna för att senare kunna gå igenom dem i lugn och ro och istället för att göra anteckningar, vara närvarande i intervjusammanhanget. Vi började med att berätta att de inbandningar vi gör raderas efter transkriberingen och ingen annan än vi lyssnar på dem. Vi betonade även att vi inte publicerar personlig information eller information om vilket daghem barnet i fråga hör till.

I slutet av intervjun frågade vi om respondenterna och informanten hade övriga frågor, kommentarer eller något de ville berätta. Kvale (1997, 120) ser detta som ett bra tillvägagångssätt eftersom man ger de intervjuade möjlighet att reflektera över intervjun eller fråga sådant som de undrat över. Efter intervjun erbjöd vi oss att skicka det färdiga examensarbetet så att respondenterna och informanten kan ta del av det.

9.1 Analysmetod

När att vi utfört intervjuerna med både föräldrarna och specialbarntädgårdsläraren så skrev vi ut intervjuerna. Vi valde att skriva ut intervjuerna på korrekt svenska för att även på detta sätt säkra respondenternas och informantens anonymitet. Efteråt gjorde vi en analys och sammanfattning av intervjusvaren.

Den analysmetod vi använder oss av i detta examensarbete är meningskoncentrering, vilket innebär att vi inte ändrar innebörden i utskriften men att vi sammanfattar texten och gör den kortare. Vi koncentrerar oss alltså på det meningsfulla och lämnar bort irrelevanta kommentarer eller fakta. (Kvale 1997, 174).

10 Resultatredovisning

Vi har i detta examensarbete intervjuat en anonym specialbarntädgårdslärare som fungerar som informant och två föräldrar till barn i behov av särskilt stöd. I detta kapitel redovisar vi resultaten från våra intervjuer.

10.1 Kartläggning av barnets behov av stöd

Under vår intervju med specialbarntädgårdsläraren berättade hen hur personalen på daghemmet går tillväga när de märker att ett barn är i behov av stöd. Ifall det finns anpassningar personalen kan göra på daghemmet som underlättar barnets dagvård så börjar de med detta. Om det är fråga om större svårigheter så går man vidare till att göra utredningar med andra professionella, till exempel psykolog, talterapeut, ergoterapeut eller fysioterapeut.

Det pedagogiska stödet ges på daghemmet av specialbarntädgårdsläraren och personalen som fungerar i direktkontakt med föräldrarna. Vid utformandet av det pedagogiska stödet

sammankallas alla runt barnet, dvs. dagvårdspersonal, specialbarntädgårdslärare, föräldrar och terapeuter, till ett nätverksmöte.

När vi intervjuade föräldrarna fanns det vissa skillnader i föräldrarnas berättelser om hur barnets behov av stöd uppmärksammats. En förälder sade att hen flera gånger påpekat att något inte står rätt till i barnets utveckling. Det var alltså föräldern som tog initiativ till en kartläggning men det dröjde länge innan något hände.

”Vi visste nog redan tidigare att det var någonting som inte stod rätt till men alla sade länge att det bara är en mognadsfråga och att det nog kommer, det kom aldrig.”

Den andra föräldern berättade däremot att barnets behov av stöd uppmärksammades redan vid födseln. Initiativet till kartläggningen togs främst av sjukvårdspersonalen men också av föräldrarna.

10.2 Stödåtgärder

I intervjuerna hade vi flera frågor om stödåtgärder eftersom detta var det centrala i arbetet och viktigt för utformningen av hela undersökningen.

Vid intervjun med specialbarntädgårdsläraren frågade vi om de vanligaste stödbehoven hos barn. Specialbarntädgårdsläraren upplevde att stödbehoven är varierande men att de vanligaste är kopplade till språket.

Vid planering och erbjudande av särskilt stöd, ansåg den ena föräldern det viktigt att lägga upp mål och delmål så att man kan planera framåt i tiden. Hen tyckte att man också skall

ha en positiv syn på hur barnet kan utvecklas. Båda föräldrarna påpekade att personalen skall se till varje barns individuella behov när de planerar och erbjuder särskilt stöd.

”Att man utgår ifrån barnets förutsättningar och ser till den potential som finns.”

”Det skall vara utgående från det barn eller den person som behöver det, inte en färdig mall, eller det kan man använda som stöd men sen måste det ändå individanpassas till hundra procent, så det är väl nog det viktigaste.”

Specialbarträdgårdsläraren berättade att det stöd de ger i daghemmet skräddarsys utgående från barnets behov. Specialbarträdgårdsläraren poängterade också, liksom föräldrarna, hur viktigt det är att ha barnet i centrum och att fokusera på vad som är viktigt för det enskilda barnet.

”Om man inte utgår från barnets behov så bommar man ju målet rejält.”

Hen betonade även betydelsen av samarbetet med alla som finns runtomkring barnet och hur viktigt det är att alla drar mot samma mål.

Specialbarträdgårdsläraren informerade oss om hur de på daghemmet stöder barnen på individ- och gruppnivå. De barn som är i behov av stöd kan ha individuell träning med specialbarträdgårdslärarna. Det stöd som kan ges både enskilt och i grupp är exempelvis, bildstöd och stödtecken. Specialbarträdgårdsläraren handleder personalen men det är dagvårdspersonalens uppgift att se över verksamheten på daghemmet och göra de praktiska anpassningar som behövs, exempelvis att bestämma placeringen vid samlingen eller matsituationen samt dela in barnen i mindre grupper vid behov.

När vi frågade föräldrarna om vilka stödåtgärder barnet får i dagvården så berättade den ena föräldern att barnet har en förlängd läroplikt, teckenstöd och en personlig assistent på heltid. Assistenten och barnet träffar ergoterapeuten och talterapeuten regelbundet för de

terapier barnet behöver. Terapierna hålls på daghemmet tillsammans med barnet och assistenten. Daghemspersonalen har även tagit egna initiativ till extra träning med barnet, det kan vara saker som barnet behöver träna på och som barnet gillar.

”Barnets dagvård är en del av barnets rehabilitering.”

I det andra barnets daghem fanns även en assistent som var anställd för hela gruppen men som främst arbetade med detta barn. Föräldern berättade att daghemspersonalen på grund av föräldrarnas initiativ gjort små anpassningar på daghemmet. Barnet använde också tekniska hjälpmedel, bildstöd och stödtecken för att underlätta kommunikationen.

Föräldrarna hade väldigt olika åsikter om de stödåtgärder daghemmen erbjöd deras barn. Den ena föräldern ansåg stödåtgärderna vara bra och tillräckliga. Medan den andra föräldern tyckte att barnet inte fick tillräckligt med stöd.

”Absolut skulle det behövas mera och särskilt då barnet är non-verbal och blir utåtagerande när hen blir missförstådd och det har ökat nu.”

En av föräldrarna hade även en önskan om att man på daghemmet skulle använda sig mer av bilder som stöd i kommunikationen samt teckenspråk.

”I drömmen så skulle ju alla i personalen kunna använda sig av teckenspråk.”

Det som också specialbarntädgårdsläraren önskade var att personalen i alla daghem kontinuerligt skulle använda stödtecken. Hen tyckte att det skulle vara bra om personalen använde stödtecken, även när det inte finns barn i gruppen som direkt behöver det, eftersom kunskapen då alltid hålls uppdaterad och alla barn kan ha nytta av stödtecken.

Under intervjun med specialbarntädgårdsläraren frågade vi vad hen har fått för respons av föräldrar angående det särskilda stödet. Specialbarntädgårdsläraren berättade att en del föräldrar har uttryckt att de vill att personalen på daghemmet stöder barnet inom något specifikt område. De flesta föräldrar är ändå glada och positiva till det stöd barnet får, specialbarntädgårdsläraren hade inget minne av någon negativ respons från föräldrar.

10.3 Föräldrarnas delaktighet

När vi frågade föräldrarna om delaktighet och vad begreppet betyder för dem så svarade båda att delaktighet innebär att få ta del av all nödvändig information samt information om hur barnet har haft det under dagen.

”Så delaktighet är att man får den där informationen och fast man inte är där under dagen så vet man ändå vad som händer.”

Den ena föräldern ansåg sig nog vara delaktig, hen tyckte att personalen kan både bidra till och begränsa föräldrarnas känsla av delaktighet. Föräldern hade erfarenhet av hur olika det kan se ut beroende på vem av personalen som hade ansvar för att sammankalla till möten.

”Jag tycker nog att jag är ganska delaktig just för att jag har varit med på alla möten och alla kvartsamtal. De har inte så ofta ringt och diskuterat med mig på sidan om men vi har ändå kontakt efter, då vi skriver om vad som händer och sådär smått...”

Vi frågade specialbarntädgårdsläraren hur föräldrar kan och får vara delaktiga i barnets dagvård och då svarade hen så här:

”De får och de kan och helst så ska de.”

Specialbarträdgårdsläraren berättade att föräldrarnas delaktighet tydligt framhålls i den nya planen för småbarnspedagogik, föräldrarna skall vara med i planeringen. Enligt specialbarträdgårdsläraren vet föräldrarna inte alltid vad de kan påverka och det är därför viktigt att personalen frågar om föräldrarnas åsikter.

Specialbarträdgårdsläraren betonade även hur viktigt det är med bra kontakt till föräldrar som har ett barn i behov av särskilt stöd. Personalen skall alltid ta med föräldrarna när man gör upp den individuella planen och vid uppsättandet av mål. Föräldrarna kan även vara delaktiga genom att berätta vad de tycker är viktigt att barnet kan, lär sig eller inom vilket område de önskar se en utveckling. Specialbarträdgårdsläraren såg föräldrasamarbetet som nödvändigt för att det skall ske framsteg.

”Det är samarbetet som ger bäst resultat.”

Vid intervjuerna med föräldrarna ansåg båda att de kan och får påverka i barnets dagvård. Den ena föräldern upplevde att hen nog kan påverka men har inte känt ett behov av att göra det medan den andra föräldern har påverkat genom eget engagemang.

”Så vi har absolut möjlighet att påverka men vi har inte känt att vi behöver göra det för att de kan sin sak.”

Den andra föräldern berättade att hen på grund av sitt eget engagemang kunnat vara delaktig. Genom att föräldern själv frågat om hen får delta i alla möten så har hen också fått ta del av all information och fundera tillsammans med personalen.

Föräldern tyckte att dagvårdspersonalen skall ta föräldrarnas åsikter i beaktande speciellt under den första tiden eftersom föräldrarna känt barnet innan dagvårdspersonalen. Hen

ansåg att det måste bli ett väldigt balanserat samarbete eftersom föräldrarna vet hur barnet är där hemma medan dagvårdspersonalen i sin tur vet hur barnet är vid daghemmet.

”...föräldrarna skall ju vara ett bollplank.”

Specialbarntädgårdsläraren såg det som väldigt viktigt att föräldrarna får vara delaktiga i deras barns dagvård. I vår teoridel har vi även på flera ställen tagit fasta på detta (se ovan kap. 5.2). Föräldrarna berättade att de varit delaktiga på olika sätt. I intervjuerna framkom att personal på daghem kan påverka föräldrarnas känsla av delaktighet både på gott och ont.

10.4 Barnets delaktighet

Den ena föräldern ansåg att barnet får vara delaktigt genom att påverka sin egen dagvård, detta har varit möjligt eftersom personalen har tagit barnets behov i beaktande. Föräldern berättade att de tillsammans med personalen gjort upp egna rutiner för barnet eftersom det ibland kan vara svårt att styra barnet. Barnets behov bestämmer ofta situationen vilket gör att personalen försöker hitta lösningar.

”Att de har varit lyhörda har gjort att barnet kan påverka men de har ändå fått det att fungera i barngruppen.”

Den andra föräldern upplevde att barnet inte hade så stora påverkningsmöjligheter. Användandet av tekniska hjälpmedel underlättade ändå till en viss del barnets möjlighet till att påverka sin egen dagvård.

”Nå mitt barn har ju lite svårt att uttrycka vad hen vill så inte så mycket tror jag men när hen försöker uttrycka något så försöker de ju lyssna istället, har jag förstått.”

Alla barn skall få vara delaktiga i sin egen dagvård genom att uttrycka sin syn på saker och på sina egna mål, detta finns med i den individuella planen för alla barn. Specialbarträdgårdsläraren sade dock att detta kan vara knepigt när det gäller småbarn och barn i behov av särskilt stöd. Hen betonade att personalen skall lyssna på barnet och ge barnet möjlighet att påverka och välja.

I den dagliga verksamheten kan man ta fasta på barnets intressen och utgå från dem. De professionella måste vara lyhörda, se vad barnet behöver träna på och bygga upp det på ett sätt som barnet tycker är roligt. Specialbarträdgårdsläraren ansåg att personalen skall bemöta barnet på ett respektfullt sätt och att de professionella skall veta var barnets gräns går så att de inte pressar barnet för mycket.

10.5 Barnets individuella plan

Båda barnen hade en individuell plan men föräldrarna hade delade åsikter om den. Den ena föräldern berättade att planen är uppgjord enligt barnets förutsättningar och att den innehåller färdigheter som barnet kan utveckla. Föräldern berättade även att personalen arbetar med att utveckla färdigheterna dagligen.

Den andra föräldern var inte lika positivt inställd till barnets individuella plan. Hen upplevde att planen var ganska enkelt uppgjord men att den säkert blir mer omfattande med tiden.

”Barnet har nog en individuell plan men jag tyckte att den var ganska tom.”

När vi frågade om föräldrarnas delaktighet i uppgörandet av planen svarade hen på följande sätt:

”...Det är väl nog barnträdgårdsläraren och specialbarnträdgårdsläraren som har gjort upp den, sen har de delgett mig och sen har jag fått inflika om jag har haft något att inflika.”

När vi frågade specialbarnträdgårdsläraren vad hen ansåg om den individuella planen så berättade hen att den bör vara så konkret att den har en betydelse i det dagliga arbetet med barnet. De mål som uppgjorts i den individuella planen skall vara tydliga, realistiska och på rätt nivå så att man faktiskt följer dem i det praktiska arbetet. Om målen är tillräckligt konkreta och realistiska så får den individuella planen automatiskt en betydelse. Specialbarnträdgårdsläraren gav rådet att dela upp målen i lagom små portioner och att fokusera på en sak i taget.

I vår teoridel (se ovan kap. 4.3) kan vi stödja informantens tankar om betydelsen av konkreta och realistiska mål i barnets individuella plan till specialbarnträdgårdsläraren Ann-Britt Forsbloms uttalande.

10.6 Integration

När vi frågade om betydelsen av barnets integration i barngruppen så ansåg en av föräldrarna att integrering är bra ifall det i praktiken fungerar för både barnet i fråga och hela barngruppen.

Båda föräldrarna upplevde att deras barn trivdes på daghemmet och i barngruppen. Föräldrarna tyckte också att barnen kom bra överens med de andra barnen i gruppen. Den ena föräldern berättade att barnet trivdes väldigt bra med all personal på daghemmet.

Föräldern tyckte att barnet är jättebra med i barngruppen och berättade om flera situationer när en del av barnen tagit med barnet i leken. Hen lyfte fram personalens eget engagemang och det arbete de gjort så att barnet har fått möjlighet att känna sig som en i gruppen.

”Mitt barn pratar inte utan har tecken och lite bilder, då har de gjort så att de visar tecken på morgonsamlingen varje dag. De har veckans tecken som de har börjat lära ut till de andra barnen...så de andra barnen i gruppen kan ju en massa tecken redan.”

”Så barnen har lärt sig en massa tack vare det här, både en del tecken och hur man kan interagera med ett barn som inte är som alla andra.”

Den andra föräldern upplevde att de på daghemmet inte förstod barnet och att personalen hade bristande kunskaper om stödtecken. Eftersom barnet inte har någon verbal kommunikation så hade kunskap om stödtecken varit nödvändig. När vi frågade föräldern om hur barnet kommit in i barngruppen svarade hen:

”Både bättre och sämre. Det har nog börjat gå bra men nu när barnet blivit lite mer utåtagerande så säger de att barnen tar lite mera avstånd igen för de kan ju inte teckenspråk... men barnet får nog vara med åtminstone och de försöker att en vuxen alltid är med som tolk då istället.”

Föräldern ansåg att barnet, genom att vara en del av barngruppen, kan lära sig mycket.

”...barnet har ju någon att ta efter på gott och ont, hen lär ju sig fel saker också men överlag så lär barnet sig mycket som hen inte annars skulle komma på.”

Liksom föräldrarna såg även specialbarntädgårdsläraren mycket fördelar med integration i barngruppen. Specialbarntädgårdsläraren tänkte i liknande banor som en av föräldrarna kring varför integration är positivt för ett barn i behov av särskilt stöd. Barnet tar modell av andra barn och ser hur andra barn gör. Hen ansåg att barnet kan få positiva förebilder i barngruppen.

En del barn är inte bekväma med att vara i en stor grupp eller i en väldigt livlig grupp. Som professionell kan man då försöka placera barnen i mindre grupper. Specialbarntädgårdsläraren poängterade även vikten av att se barnen som unika individer, eftersom barnen är olika så behöver de olika saker.

Specialbarntädgårdsläraren berättade att alla barn har en fördel av det extra stödet som ges i gruppen, det kan exempelvis vara tecken som stöd, bildstöd, tydliggörande pedagogik och språkstimulans. När det i gruppen finns ett barn i behov av särskilt stöd får de andra barnen förhoppningsvis en förståelse för att alla inte är likadana och att man har olika behov men att alla ändå accepteras och att alla kan vara vänner. Specialbarntädgårdsläraren upplevde att barn för det mesta inte tänker på olikheter hos varandra utan att det oftast är de vuxna som lägger märke till sådant. Specialbarntädgårdsläraren såg många fördelar med integration, förutom de ovan nämnda så blir barnen också duktiga på att ta hand om varandra och att förstå varandra.

Specialbarntädgårdsläraren ansåg att nackdelarna med integrationen är få. Hen upplevde att personalen ibland har kunnat tycka att den dagliga verksamheten blir lite lidande av att många olika terapeuter kommer in i barngruppen under olika tider i veckan. Specialbarntädgårdsläraren berättade att när det i gruppen finns barn med stora behov så finns det också en risk att de andra barnen hamnar i skymundan. I värsta fall upptäcks inte sådant som man borde ta itu med hos de andra barnen för att all fokus läggs på barnet eller barnen med större svårigheter eller så räcker tiden helt enkelt inte till.

Specialbarntädgårdslärarens och den ena förälderns åsikter om integrering stöder vårt teorikapitel som behandlar temat integrering och inkludering. Den fördel med integrering som både specialbarntädgårdsläraren och föräldern tar fasta på kan vi koppla till vår teoridel, det vill säga att barnet i behov av särskilt stöd kan lära sig och ta modell av andra barn.

10.7 Bemötande

Enligt specialbarntädgårdsläraren är det väldigt viktigt med ett respektfullt bemötande till föräldrarna. Att vara förälder till ett barn med stora behov är inte samma sak som att vara förälder till ett barn med vanliga behov. Föräldrarna kan ofta leva i ganska pressade situationer och då är det viktigt att de professionella har en förmåga att lyssna och visa förståelse.

”Jag tror att alla föräldrar gör det bästa de kan och de bästa besluten de kan utgående från den situation som de är i.”

Vi frågade föräldrarna om de professionellas bemötande och den ena föräldern berättade då att personalen har varit bra på att motivera barnet till att göra saker som barnet inte tycker om. Föräldern var även väldigt nöjd med personalens sätt att bemöta både barnet och föräldrarna.

”De har varit mycket bra på att se barnets förutsättningar och behov och hur man jobbar lättast med barnet.”

”Personalen på dagis har varit jättebra på att stöda oss som föräldrar för de har ett annat barn på dagis än vad vi har här hemma.”

Föräldern berättade att hen hört av andra föräldrar med barn i behov av särskilt stöd att de inte haft lika bra erfarenheter som hen själv haft angående barnets dagvård.

”Jag önskar ju att varje daghem var på det här viset...”

Den andra föräldern berättade att bemötandet nog för det mesta har varit gott men att de också har träffat personal som haft vissa fördomar gentemot barnet.

”... en del av personalen förstår inte riktigt att mitt barn förstår allt då hen inte kan prata själv men barnet förstår nog allt du säger och lyssnar mycket mera än vad du tror.”

Vi frågade även om föräldrarna hade några konkreta tips eller råd till professionella som möter barn i behov av särskilt stöd. Den ena föräldern betonade då betydelsen av att vara lyhörd för de förutsättningar och den kapacitet barnet har samt att den professionella kommer underfund med hurudant bemötande som fungerar bäst gentemot det enskilda barnet. Föräldern ansåg även att det är bra om daghemspersonalen är medvetna om sina egna reaktioner och sätt att handla i olika situationer.

Den andra föräldern berättade vilka egenskaper hen ansåg vara viktiga hos professionella vid bemötandet av barn i behov av särskilt stöd.

”Öppenhet, flexibilitet och viljan att lyssna och ta till sig både föräldrars och experters råd och tips och försöka anpassa dem till den situation de har vi sitt dagis.”

Samtliga respondenter upplevde förmågan att lyssna och vara lyhörd till barnet och föräldrarna som viktiga vid bemötandet. Respondenterna tyckte också att bemötandet skall vara situations anpassat och respektfullt.

10.8 Övriga kommentarer

När vi frågade om övriga kommentarer så ville en av föräldrarna att vi som professionella i vårt framtida yrke skulle ha i åtanke att det är de som inte frågar om hjälp som i slutändan verkligen behöver hjälp. Den andra föräldern uttryckte sin tilltro till varje daghems avsikter.

”Jag tror nog att de flesta daghem gör det bästa de kan med de resurser de får.”

En av föräldrarna delade med sig om hur det kändes att bli förälder till ett barn i behov av särskilt stöd.

”Nu är jag inte längre det jag varit tidigare, nu är jag i princip bara förälder till ett barn i behov av särskilt stöd, hur hanterar jag det? Sen har jag kommit fram till att inte är jag ju bara det men det är en jättestor del av livet som tar största delen av min energi.”

Som avslutning konstaterade föräldern att barnet nog får mycket stöd medan föräldrar får lite mindre.

11 Slutdiskussion och kritisk granskning

I detta kapitel sammanfattar vi vår undersökning och det resultat vi fått. Vi kommer även att kritiskt granska vårt arbete.

Vårt syfte med examensarbetet var att undersöka hur föräldrar till barn i behov av särskilt stöd upplever de stödåtgärder dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd. Våra tre centrala frågeställningar i examensarbetet var vilka de olika stödåtgärderna dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd, vad föräldrar till barn i behov av särskilt stöd anser om dagvårdens stödåtgärder och vad delaktighet innebär i praktiken. Vi upplever att vi fick svar på frågeställningarna.

Vår första frågeställning var vilka olika stödåtgärder dagvården erbjuder barn i behov av särskilt stöd. En del av de stödåtgärder som nämnts i vår teoridel och i intervjuerna var bekanta för oss från tidigare. Vi upplevde att vi ändå fick ny kunskap om olika stödåtgärder och hur det särskilda stödet kan ges på olika sätt. I vår teoridel (se ovan kap. 7) berättar Forsblom att de vanligaste stödbehoven hos barn är språkliga, motoriska och socioemotionella. I intervjun med informanten upplever hen att barn ofta har flera områden i sin utveckling som behöver stödjas men specialbarntädgårdsläraren anser ändå att de flesta barn är i behov av språkligt stöd. Både Forsblom och vår informant berättade att stöd kan ges både på grupp- och individnivå.

Respondenterna delade med sig om de stödåtgärder deras barn får i dagvården. Båda föräldrarna berättade att deras barn i dagvården har tillgång till en assistent och använder tecken som stöd i kommunikationen. En av föräldrarna berättade ytterligare att hans barn har tekniska hjälpmedel och bildstöd för att underlätta kommunikationen.

Ett av barnen hade förlängd läroplikt och föräldern berättade att dagvården är en del av barnets rehabilitering. Hen såg dagvårdspersonalen som en stor tillgång och uppskattade den träning de på eget initiativ gjort med barnet. I deras fall gavs det särskilda stödet både enskilt till barnet men också i hela gruppen i form av veckans tecken.

Den andra föräldern nämnde ingenting om stöd i grupp utan berättade endast om stödet på individnivå. Personalen hade dock gjort en del små anpassningar i miljön på grund av förälderns eget engagemang.

I intervjuerna var alla eniga om att stödet skall ges utgående från barnets behov. Detta stöder också vår teoridel där flera av de källor vi använt oss av har tagit fasta på just detta. Vi är nöjda över att respondenterna och informanten var överens om att stödet skall ges utgående från barnets behov och att barnet skall vara i centrum eftersom vi också anser detta vara väldigt viktigt när man erbjuder särskilt stöd. I vår teoridel framkommer många olika former av stöd som kan ges inom dagvården. Många av de stödåtgärder som

föräldrarna och specialbarntädgårdsläraren i intervjuerna nämner finns också med i vår teoridel.

Vår andra frågeställning var vad föräldrar till barn i behov av särskilt stöd anser om de stödåtgärder som dagvården erbjuder. Den ena föräldern var mycket nöjd med stödåtgärderna i barnets dagvård medan den andra var mindre nöjd. Vi ser positivt på att ha fått två olika synvinklar på dagvårdens stödåtgärder eftersom det berikar vårt examensarbete och ger en ökad förståelse både för de föräldrar som upplever stödåtgärderna på ett positivt sätt och de föräldrar som upplever stödåtgärderna som mindre bra. Den ena föräldern gav dagvårdspersonalen fria tyglar eftersom hen upplevde att de var väldigt kompetenta i sitt arbete. Den andra föräldern hade inte samma erfarenheter utan var tvungen att själv ta initiativ till olika åtgärder.

Den tredje frågeställningen var vad det i praktiken innebär att vara delaktig. Båda respondenterna hade liknande uppfattningar om vad delaktighet innebär i praktiken. Föräldrarna ansåg att de är delaktiga när de får information om deras barns dagvård fastän de inte alltid kan vara närvarande och att de får delta i möten på daghemmet. Föräldrarna nämnde inget annat vilket till viss del bekräftar specialbarntädgårdslärarens tankar om att föräldrarna inte alltid vet om vad de kan påverka och att det därför är personalens uppgift att berätta om och bidra till att föräldrarna kan vara delaktiga. Liksom vi nämnt i vår teoridel påpekade också informanten att i grunderna för planen för småbarnspedagogik fastställs föräldrarnas rätt till delaktighet i ärenden som handlar om barnets dagvård. Informanten gav också exempel på hur föräldrar i praktiken kan vara delaktiga i sitt barns dagvård. Föräldrarna kan delta i utformandet av barnets individuella plan, uppgörandet av mål samt berätta vad de tycker är viktigt att barnet lär sig.

Resultatet av undersökningen med tanke på syftet var varierande eftersom det berör föräldrars subjektiva åsikter och erfarenheter. En förälder upplevde stödåtgärderna som mycket bra medan den andra upplevde att de inte var tillräckliga med tanke på barnets behov. Specialbarntädgårdsläraren berättade att föräldrar ibland kan ge önskemål angående

det stöd som barnet får men hen uppfattade att föräldrarna för det mesta är nöjda över allt stöd som erbjuds.

Vår tanke i början av skrivprocessen var att samarbetet mellan föräldrar och professionella är väldigt viktigt och eftersträvansvärt, speciellt när barnet i fråga är i behov av särskilt stöd. Vår tanke bekräftades av flera källor i vår teoridel samt i intervjuerna. Specialbarträdgårdsläraren påpekade också att barnet gör mest framsteg när personalen och föräldrarna samarbetar och det är därför viktigt att föräldrarna är delaktiga.

Vi tycker att intervjusvaren vi fått stämmer överens med vår teoridel. Vi kunde hitta flera sammankopplingar mellan teorin och empirin. Vi utformade våra frågeställningar utgående från syftet och intervjufrågorna utgående från frågeställningarna. Vi tror därför att intervjufrågorna svarar på syftet och kan ses som tillförlitliga i vårt arbete.

Från början var vår plan att endast intervjua föräldrar men eftersom vi hade svårt att hitta flera än två föräldrar som ville ställa upp så beslöt vi oss för att även intervjua en specialbarträdgårdslärare. Specialbarträdgårdslärarens svar stämde överens med och kunde kopplas till vår teoridel och till respondenternas svar.

Som vidare forskning inom samma tema så föreslår vi att man kunde gå djupare in på normaliseringsprincipen eller eventuellt vinkla arbetet på ett annat sätt, exempelvis att undersöka endast de professionellas åsikter om det särskilda stödet.

För att få mera information och flera olika synpunkter i vårt examensarbete hade det varit bra att ha flera respondenter. När vi sökte respondenter upplevde vi flera gånger att vi valt ett känsligt tema vilket troligtvis också var orsaken till att vi inte fann flera respondenter.

Nu i efterhand inser vi att arbetet möjligen blev för omfattande eftersom vi behandlade tre större teman, det vill säga delaktighet, integration och inklusion samt stödåtgärder. Vi anser att vi nog bearbetade dessa teman på ett helhetsmässigt sätt men att arbetsmängden blev större än vi tänkte från början.

Under denna skrivprocess tycker vi att vi fått en större förståelse för barnens, föräldrarnas och de professionellas situation. Vi har även fått en större kunskap om olika stödbehov och stödåtgärder som finns. Våra respondenter och informanter har gett oss konkreta tips och råd som kommer att vara till nytta i vårt framtida yrke. Överlag är vi väldigt nöjda med vårt examensarbete och vi vill tacka våra respondenter, informanter och handledare för att de ställt upp och deltagit i vårt examensarbete.

Källförteckning

- Ahlberg, A., 2001. *Lärande och delaktighet*. Lund: Ann Ahlberg & Studentlitteratur.
- Arcada & Befolkningsförbundet., (u.å.). *En familj bland andra*. [Online] <http://www.vaestoliitto.fi> [hämtat: 09.01.2018].
- Asmervik, S., Ogden, T. & Rygvold, A-L. red., 2001. *Barn med behov av särskilt stöd*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergqvist, S., Annerborn, L., Blücher, G., Céwe, L., Dellgren, K., Edlund, E., Hedberg, A., Hellström, A., Petersson, M., Serrebo, S., Sjögren, I., Utholm, I. & Wessman, A., 2003. *Att möta barn i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Liber AB.
- Brodin, J., 2008. *Att tolka barns signaler - Lek och kommunikation hos barn med flerfunktionshinder*. Malmö: Författaren & Gleerups Utbildning AB.
- Brodin, J. & Lindstrand, P., 2010. *Perspektiv på en skola för alla*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.
- Fagerli, O., Lillemyr, O-F. & Søbstad, F., 2001. *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur.
- Finlands FN förbund., 2015. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll. [Online] <http://www.ykliitto.fi> [hämtat: 11.01.2018].
- Holme, I-M. & Solvang, B-K., 1997. *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Institutet för hälsa och välfärd*. (u.å.). [Online] www.sotkanet.fi [hämtat: 28.03.2018].
- Jakobsson, I-L. & Lundgren, M., 2013. *Samverkan kring barn och unga i behov av särskilt stöd - viktigare än diagnos*. Stockholm: Författarna och Bokförlaget Natur & Kultur.
- Jakobsson, I-L. & Nilsson, I., 2011. *Specialpedagogik och funktionshinder - att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande lärmiljö*. Stockholm: Författarna och Bokförlaget Natur & Kultur.

Kanninen, K., Sigfrids, A. & Backman, A., 2009. *MED BARNAÖGON Egenvårdarmodellen - ett verktyg till en trygg och trivsamt dagvård*. Helsingfors: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Kvale, S., 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Steinar Kvale och Studentlitteratur.

Nilholm, C., 2012. *Barn och elever i svårigheter - En pedagogisk utmaning*. Lund: Författaren och Studentlitteratur.

Olsson, B-I & Olsson, K., 2017. *Barn med utmanande beteende - Tidiga insatser i förskola och skola*. Lund: Författarna och studentlitteratur.

Sandberg, A. red., 2009. *Med sikte på förskolan – barn i behov av stöd*. Lund: Studentlitteratur AB.

Social- och hälsovårdsministeriet., (u.å.). *Främjande av delaktighet*. [Online] <http://stm.fi> [hämtat: 18.01.2018].

Statistikcentralen. (u.å.). [Online] www.stat.fi [hämtat: 28.03.2018].

Svensson-Hösthöft, S., 2016. *Specialpedagogik 1*. Stockholm: Sanoma Utbildning AB.

Söderman, L. & Antonson, S., 2011. *Nya omsorgsboken*. Malmö: Liber AB.

Tøssebro, J., 2004. *Integrering och inkludering*. Malmö: Studentlitteratur AB.

Undervisnings- och kulturministeriet., (u.å.). *Småbarnspedagogik*. [Online] www.minedu.fi [hämtat: 08.02.2018].

UNICEF., (1991). *Barnkonventionen*. [Online] <https://unicef.se> [hämtat: 11.01.2018].

Utbildningsstyrelsen., (u.å.) *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. [Online] www.oph.fi [hämtat: 03.01.2018].

Utbildningsstyrelsen., (u.å.) *Stöd för lärande och skolgång*. [Online] www.oph.fi [hämtat: 08.02.2018].

Williams, P., Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I., 2016. *Barngruppens storlek i förskolan - Konsekvenser för utveckling och kvalitet*. Stockholm: Författarna och Natur & Kultur.

Finlands författningssamling

Finlands grundlag 11.6.1999/731 www.finlex.fi [hämtat: 22.01.2018].

Lag om småbarnspedagogik 19.1.1973/36 www.finlex.fi [hämtat: 29.01.2018].

Socialvårdslagen 13.12.2014/1301 www.finlex.fi [hämtat: 22.01.2018].

Bilaga 1

Intervjufrågor till föräldrar

1. Vill ni berätta om er familj?
2. Hur gammal är ert barn som är i behov av särskilt stöd?
3. När uppmärksammades barnets behov av stöd? Vem tog initiativet till att kartlägga barnets behov av stöd?
4. Vilka stödåtgärder får ert barn i dagvården? - Vad anser ni om dem?
5. Vad tycker ni är det viktigaste när man planerar och erbjuder särskilt stöd?
6. Vilken är föräldrarnas roll inom dagvården? - hur kan/får ni påverka?
7. Vad är delaktighet för dig/er?
8. Hur tycker ni att barnet kan/får påverka?
9. Vad anser ni om barnets individuella plan?
10. Varför sökte ni en plats till just det här daghemmet?
11. Hur upplever ert barn barngruppen/daghemmet?
12. Har barnet blivit integrerat? Hur tycker ni att barnet har kommit in i barngruppen?
13. Vilket bemötande har ni fått av professionella inom dagvården?
14. Vilka råd skulle du/ni ge till professionella vid bemötandet av personer i behov av särskilt stöd? - Vad tycker du/ni är viktigt i bemötandet?

Bilaga 2

Intervjufrågor till specialbarntädgårdslärare

1. Vilka är de vanligaste stödbehoven?
2. Vilka stödåtgärder erbjuder daghemmen? Vilket stöd sätts in på individ och gruppnivå? Finns det något som fattas?
3. Vem utreder vilket stöd barnet har rätt till och i hur stor mängd?
4. Vilken respons har ni fått av föräldrarna angående stödåtgärderna?
5. Integration i barngrupp? Varför? Fördelar och nackdelar?
6. Hur kan/får föräldrar vara delaktiga i barnets dagvård?
7. Hur ser föräldrasamarbetet ut?
8. Hur kan/får barnet vara delaktig i dagvården?
9. Vilken betydelse har den individuella planen i barnets dagvård?
10. Vad är personalens roll i arbetet med ett barn i behov av särskilt stöd?
11. Vad är det viktigaste när man planerar och erbjuder särskilt stöd?

Bilaga 3

Informationsbrev

Hej, vi heter Janina Enkvist och Kia Svenfelt, vi är tredje årets socionomstuderande från Yrkeshögskolan Novia i Vasa.

Vi skriver ett examensarbete med syftet att ta reda på föräldrarnas åsikter om dagvårdens stöd till barn i behov av särskilt stöd. Med barn i behov av särskilt stöd menar vi barn som får fysiskt, psykiskt, socialt, emotionellt och/eller språkligt stöd i dagvården. Vi fokuserar inte på någon särskild diagnos.

Vi vill intervjua föräldrar eller föräldrapar till barn i behov av särskilt stöd som har sitt barn i dagvården nu under år 2017 - 2018 eller från år 2016, samt en specialbarntädgårdslärare. Deltagandet är frivilligt och alla som deltar i undersökningen är anonyma. Intervjuerna bandas in vid samtycke och raderas efter att de har blivit analyserade. Vi har tystnadsplikt och ingen annan har tillgång till materialet. Det publiceras ingen personlig information om dig/er. Intervjuerna kan ske i hemmet eller på en allmän plats, beroende på vad som passar dig/er bäst. Intervjuerna innehåller frågor om bl.a. dagvårdens stödåtgärder samt barnets och föräldrarnas delaktighet. Frågorna kan fås på förhand.

Genom att delta i intervjun hjälper du/ni oss och andra, exempelvis dagvårdspersonal, att få en ökad kunskap om ämnet. Om ni är intresserade av att delta eller vill ha mera information så kan ni ta kontakt med oss.

Janina Enkvist

Kia Svenfelt

Tack på förhand!